

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

**ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**« Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΕΝΙΑΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ »**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΔΑΦΝΗ (ΑΜ: 5119Μ013)

Αθήνα, 2021

Τριμελής Επιτροπή

Δημουλάς Κωνσταντίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Παπαδοπούλου Δέσποινα , Καθηγήτρια

Πρόκου Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Copyright © Δάφνη Κ. Παπαδάκη, 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, η αποθήκευση και η διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν την χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό, θα πρέπει να απευθύνονται στον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα.

Στην Ηλέκτρα

Συντομογραφίες

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΠΔ : Προεδρικό Διάταγμα

ΦΕΚ : Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

Ν : Νόμος

ΥΑ : Υπουργική απόφαση

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία της διπλωματικής εργασίας, καθώς η βοήθειά τους κατέστη πολύτιμη για την διεξαγωγή της. Υπήρξε αμέριστη κατανόηση από την πλευρά τους, σχετικά με τις συνθήκες στις οποίες έλαβε χώρα, κατά την διάρκεια των μέτρων με σκοπό τον περιορισμό της πανδημίας COVID-19. Τέλος, ευχαριστώ ιδιαίτερος την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, Πρόεδρο του τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής, κα Παπαδοπούλου Δέσποινα, καθώς χωρίς την βοήθεια της δεν θα υπήρχε το συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	10
Αντικείμενο και Υπόθεση Εργασίας	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	13
Εννοιολόγηση του όρου “μετανάστες δεύτερης γενιάς”	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	14
Θεσμικό πλαίσιο	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	16
Θεωρητικές Προσεγγίσεις της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και της Κοινωνικής Ένταξης	16
3.1 Εννοιολογικές και θεωρητικές προσεγγίσεις της “ κοινωνικής ένταξης ”	16
3.2 Εννοιολογικές και θεωρητικές προσεγγίσεις της “ Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης ”	18
3.2.1 Μοντέλα της εκπαίδευσης.	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	22
Πολιτικές της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και της Κοινωνικής Ένταξης	22
4.1 Πολιτικές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.....	23
4.1.1 Πολιτικές Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.	23
4.2 Πολιτικές της κοινωνικής ένταξης.....	25
4.2.1 Πολιτικές Κοινωνικής Ένταξης στην ελληνική κοινωνία.	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	28
Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ως πολιτική ένταξης	28
5.1 Δεξιότητες εκπαιδευτών.....	28
5.2 Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνικές δεξιότητες	30
5.3 Η σημασία της γλώσσας.....	30
5.4 Ένταξη στην αγορά εργασίας.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	32
Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ως μέσο ένταξης των παιδιών των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία	32
6.1 Έρευνες	33
Εισαγωγή στην έρευνα πεδίου	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	39
Μεθοδολογία	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	40

Περιορισμοί	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	41
Αποτελέσματα Έρευνας	41
Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνικές δεξιότητες	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	45
Χαρακτηριστικά διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	46
Περιβάλλον διαπολιτισμικών σχολείων	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	52
Ανάλυση	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	54
Συμπεράσματα	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14	56
Προτάσεις βελτίωσης	56
Πηγές – Βιβλιογραφία	59
Παράρτημα Ι	63
Οδηγός συνέντευξης	63
Παράρτημα ΙΙ	64
Απομαγνητοφωνήσεις	64

Περίληψη

Η ελληνική κοινωνία αποτελεί πλέον ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον , κάτι το οποίο γίνεται αντιληπτό και από την παρουσία μαθητών διαφόρων πολιτισμών στα σχολεία. Ο γενικός σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η ταυτόχρονη εκπαίδευση γηγενών και αλλοδαπών μαθητών. Στην συγκεκριμένη εργασία όμως θα μελετήσουμε την διαπολιτισμική εκπαίδευση ως μηχανισμό της κοινωνικής ένταξης των παιδιών των μεταναστών. Αρχικά , θα αναλυθούν οι θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν το θέμα – όσον αφορά την χώρα μας - και έπειτα θα διερευνηθούν τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου είδους εκπαίδευσης . Προκειμένου να αντιληφθούμε αν επιβεβαιώνεται ή όχι η υπόθεση εργασίας μας θα πρέπει να αναλύσουμε τις διδακτικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται στα ελληνικά διαπολιτισμικά σχολεία , τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές , καθώς και τις δεξιότητες που πρέπει να κατέχει το διδακτικό προσωπικό , προκειμένου να ανταπεξέλθει στις ανάγκες του συνόλου. Επίσης , ως παράγοντες κοινωνικής ένταξης θα επεξεργαστούμε την συμβολή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην κοινωνικοποίηση των μεταναστών και στην ένταξη τους στην ελληνική αγορά εργασίας. Τέλος , η συλλογή των στοιχείων θα γίνει μέσω της μελέτης του νομοθετικού πλαισίου , βιβλιογραφικής ανασκόπησης, καθώς και μέσω συνεντεύξεων και συμπλήρωσης ερωτηματολογίων εξ' αποστάσεως , λόγω των περιοριστικών μέτρων που υπάρχουν με σκοπό την εξάπλωση του Covid-19.

Λέξεις – κλειδιά : Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Παιδιά μεταναστών, Μοντέλα εκπαίδευσης, Κοινωνική ένταξη, Μέσο ένταξης

The role of the intercultural education as a policy of integration of immigrant data generation in the greek society

Papadaki Dafni

Abstract

The fact that greek society is a multicultural environment, it is obvious even from the existence of students with different civilizations into the schools. The general purpose of the intercultural education is the simultaneous education of native and foreign students. In this project we will be concentrated in the study of " intercultural education " as a policy the social integration of children of immigrants. At first, the theoretical approaches to the subject will be analyzed - as far as our country is concerned - and then the characteristics of this type of education will be investigated. In order to understand whether or not our hypothesis is confirmed, we must analyze the educational methods that are being used in Greek intercultural schools, the difficulties faced by students, as well as the skills that the teaching staff must possess in order to meet their needs. Also, as factors of social inclusion, we will work out the contribution of intercultural education to the socialization of immigrants and their integration into the greek labor market. Finally, the data collection will be done through the study of the legislative framework, bibliographic review, as well as through qualitative research with a remote interview guide, due to the restrictive measures that exist in order to spread Covid-19.

Keywords: Intercultural education, Children of immigrants, Educational model, Social integration, Policy integration

Εισαγωγή

Η χώρα μας στο παρελθόν αποτελούσε κυρίως χώρα εκροής μεταναστών, μέχρι και το 1980, όποτε παρατηρούμε τα δεδομένα να αλλάζουν, καθώς μεγάλος αριθμός ανθρώπων μεταναστεύουν στην Ελλάδα στοχεύοντας σ' ένα καλύτερο μέλλον. Όσον αφορά στα μεταναστευτικά κύματα εκροών της χώρας μας, ξεκινούν από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα με προορισμό κυρίως τις ΗΠΑ, την Αυστραλία και τον Καναδά.

Έπειτα, ακολουθεί μία δεύτερη μεταναστευτική περίοδος, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο -κυρίως προς τις ευρωπαϊκές χώρες,- ενώ τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκε κι ένα τρίτο μεταναστευτικό ρεύμα όπου επικεντρώνεται στην μετανάστευση νέων ηλικιακά ανθρώπων προς τις υπόλοιπες χώρες της ηπείρου μας, λόγω της οικονομικής κρίσης που επικρατεί στην χώρα μας. Στην ουσία τα μεταναστευτικά κύματα χαρακτηρίζονται όχι μόνο από τις χώρες στις οποίες μετοικούν τελικώς οι μετανάστες, αλλά κυρίως από τους λόγους της μετανάστευσης.

Από την άλλη πλευρά η χώρα μας αποτέλεσε και τόπο υποδοχής μεταναστών, με την αφετηρία του φαινομένου αυτού όμως να τοποθετείται πολύ αργότερα, κοντά στην δεκαετία του 1980. << Η κατάρρευση κομμουνιστικών καθεστώτων, η επιδείνωση της διεθνούς οικονομικής κατάστασης και ο θρησκευτικός φανατισμός, επέφεραν δραματική αύξηση στα ρεύματα των αλλοδαπών από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη αλλά και τον τρίτο κόσμο >> (Χαλιάπα,2009,σ.45). Λόγω των πολιτικών γεγονότων λοιπόν στις Βαλκανικές χώρες την δεκαετία του 1980 (εμφύλιος Γεωργίας, διάλυση Γιουγκοσλαβίας), καθώς και των οικονομικών συνεπειών αυτών, πολλοί άνθρωποι αναζήτησαν νέες ευκαιρίες στις γειτονικές χώρες. Αποτέλεσμα αυτού αποτέλεσε και η αύξηση των μεταναστευτικών εισροών στην χώρα μας εκείνη την περίοδο. Στις αρχές της εν λόγω δεκαετίας, μεγάλο κύμα μεταναστών προήλθε από την Πολωνία, λόγω της πολιτικής κατάστασης που επικρατούσε στην χώρα και γι ' αυτό η συγκεκριμένη μερίδα χαρακτηρίστηκε ως " πολιτικοί πρόσφυγες ".

Έπειτα, στις αρχές της επόμενης δεκαετίας η χώρα μας υποδέχτηκε αρκετούς οικονομικούς μετανάστες από την Αλβανία. Στα τέλη του '90 παρατηρείται και το τρίτο κύμα μετανάστευσης προς την Ελλάδα από την Ασία, την Αφρική, την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Από την δεκαετία του 2010 όμως παρατηρείται αύξηση των μεταναστευτικών εισροών από τις Τρίτες χώρες, καθώς και αύξηση των προσφύγων λόγω του ότι πολλοί πολίτες φεύγουν από την χώρα τους αιτούμενοι άσυλο. Συγκεκριμένα, κατά το έτος 2019 οι προσφυγικές ροές ανήλθαν στις 74.613 με την πλειοψηφία αυτών να προέρχονται από το Αφγανιστάν. Στην ουσία πλέον στην ελληνική κοινωνία συνυπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί πολιτισμοί, κάτι το οποίο γίνεται αντιληπτό και στον χώρο της εκπαίδευσης.

Σκοπός λοιπόν της προκείμενης εργασίας είναι να μελετήσουμε το συγκεκριμένο περιβάλλον και να επικεντρωθούμε στο ζήτημα της κοινωνικής ένταξης των παιδιών – μεταναστών και κατά πόσο αυτή επιτυγχάνεται μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης . Ουσιαστικά, θα μελετήσουμε την διαπολιτισμική εκπαίδευση ως προς το περιεχόμενο και ως προς την χρήση της ως πολιτική ένταξης, καθώς η διαφορετική κουλτούρα, ο πολιτισμός ,η γλώσσα, αλλά και οι διαφορές ανάμεσα στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον αποτελούν δυσκολίες και για τους μαθητές και για τους εργαζόμενους εκπαιδευτικούς στα διαπολιτισμικά σχολεία, οι οποίοι καλούνται από την μεριά τους να αναπτύξουν τις δεξιότητες των μαθητών και να τους `` προετοιμάσουν `` για την ελληνική κοινωνία. Στην παρούσα εργασία, θα επικεντρωθούμε στα παιδιά μεταναστών που φοιτούν σε διαπολιτισμικά σχολεία της χώρας μας.

Αντικείμενο και Υπόθεση Εργασίας

Το κύριο αντικείμενο της εργασίας λοιπόν, είναι να μελετηθεί η διαπολιτισμική εκπαίδευση εις βάθος προκειμένου να αντιληφθούμε αν βοηθά τα παιδιά μεταναστών να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία, **λαμβάνοντας ως βασική υπόθεση την θεώρηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ως μηχανισμό ένταξης των παιδιών των μεταναστών.** Θα προβούμε δηλαδή στην διερεύνηση, καταγραφή και κριτική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην χώρα μας , αναλύοντας τα χαρακτηριστικά της, το περιβάλλον ,αλλά και τις διαδικασίες που περιέχει.

Στην εργασία αυτή θα επικεντρωθούμε στους μαθητές - παιδιά μεταναστών των διαπολιτισμικών σχολείων.

Η υπόθεση εργασίας είναι ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί μηχανισμό ένταξης των παιδιών των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Θα ξεκινήσουμε την εργασία με την αποσαφήνιση των βασικών όρων και στην συνέχεια θα προχωρήσουμε στην επισκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, κάνοντας αναφορά και στους όρους της “αφομοίωσης” και της “ενσωμάτωσης” .

Η έρευνα θα γίνει με ημιδομημένες συνεντεύξεις και οι ερωτώμενοι θα επιλεγθούν από το εν ενεργεία εκπαιδευτικό προσωπικό δημοτικών διαπολιτισμικών σχολείων της Αττικής.

Αφού ορίσαμε το βασικό αντικείμενο της εργασίας είναι σημαντικό να αναφέρουμε και τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουμε θέσει στην έρευνα μας, προκειμένου να γίνει ακόμα πιο αντιληπτό το περιεχόμενο ανάλυσης.

Σε ποιους παράγοντες δηλαδή θα βασιστούμε προκειμένου να μελετήσουμε το αντικείμενο εργασίας και τι εννοούμε με τον όρο της “κοινωνικής ένταξης μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης” ;

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι:

1. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αναπτύσσει τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών -παιδιών των μεταναστών;
2. Τα χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης προωθούν την ένταξη των παιδιών των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία ;
3. Τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος των διαπολιτισμικών σχολείων επηρεάζουν την ένταξη των μαθητών –παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Από την στιγμή που αναφερόμαστε σε “κοινωνική ένταξη” θεωρούμε αυτόματα την ομάδα αυτή ως μέλη της κοινωνίας και μέλη του εκπαιδευτικού συστήματος. **Υποθέτουμε λοιπόν, ότι τα παιδιά μεταναστών αποτελούν μέρος του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.**

Στην ουσία λοιπόν, μελετάμε τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιβεβαιωθεί ο ρόλος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην διαδικασία ένταξης. Η κοινωνικοποίηση, η θέση τους στο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και η ανάπτυξη γενικών δεξιοτήτων προκειμένου να ενταχθούν στην αγορά εργασίας δείχνει και την θέση των μεταναστών

στην κοινωνία γενικότερα. Αν για παράδειγμα οι αλλοδαποί μαθητές ενός διαπολιτισμικού σχολείου δημιουργούν φιλικές σχέσεις μεταξύ τους και δεν εμπλέκονται κοινωνικά και με ημεδαπούς μαθητές μπορούμε να συμπεραίνουμε είτε ότι δεν εντάσσονται αρμονικά στο κοινωνικό περιβάλλον του σχολείου, αλλά δημιουργούν μία δική τους ξεχωριστή ομάδα, είτε ότι αναπτύσσουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες.

Το συμπέρασμα, εν προκειμένω, εξαρτάται άμεσα από το περιβάλλον που μελετάμε και τα μέλη από τα οποία, αυτό απαρτίζεται. Μελετώντας λοιπόν τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα, θα εξετάσουμε την υπόθεση εργασίας με σκοπό την επιβεβαίωση ή την διάψευσή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εννοιολόγηση του όρου “μετανάστες δεύτερης γενιάς”

Μπορεί όμως τελικά η διαπολιτισμική εκπαίδευση να αποτελέσει πολιτική ένταξης των μεταναστών και κατά πόσο έχει προβλεφθεί το παρόν από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο;

Σχετικά με την περίπτωση “κοινωνικής ένταξης” των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, στην χώρα μας ορίζεται σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική που σχεδιάζει το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Το 2019 μέσω της συγκεκριμένης στρατηγικής αποσαφηνίστηκαν ορισμένες ορολογίες σχετικά με την μετανάστευση, μεταξύ αυτών και οι “μετανάστες δεύτερης γενιάς”. Η ιδιαιτερότητα ανάλυσης του συγκεκριμένου όρου επικεντρώνεται στο γεγονός ότι τα συγκεκριμένα παιδιά θα έπρεπε να θεωρούνται πολίτες της χώρας υποδοχής και να μην χρησιμοποιείται ο όρος “μετανάστες”.

Σύμφωνα με την κα Κασιμάτη (1984), συναντάμε πολλές κατηγορίες παιδιών δεύτερης γενιάς, όπως : << παιδιά επαναπατριζόμενων Ελλήνων, παιδιά Ελλήνων μεταναστών που ζουν με ή χωρίς τους γονείς τους στην χώρα υποδοχής , παιδιά προσφύγων, μετά τον εμφύλιο καθώς και παιδιά μεικτών γάμων >> (Κασιμάτη,1984,σ.66).

Το ελληνικό κράτος από την μεριά του χρησιμοποιεί τον όρο για το άτομο << που έχει τουλάχιστον έναν γονιό υπήκοο τρίτης χώρας που είτε γεννήθηκε στην Ελλάδα είτε έχει μεταναστεύσει σε αυτή σε μικρή ηλικία, διαμένει νόμιμα στη χώρα χωρίς ελληνική ιθαγένεια και έχει ενταχθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα >>(Ομάδα εργασίας

Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2019,σ.9). Στην ουσία, ο συγκεκριμένος όρος αποσαφηνίζεται διαφορετικά από την κυβέρνηση κάθε χώρας και πολλές φορές έχουν υιοθετηθεί διαφορετικές σημασίες στην ίδια χώρα, ανάλογα την χρονική περίοδο. Βιβλιογραφικά ο συγκεκριμένος όρος έχει αρκετές σημασίες, ενώ η χρήση του εξυπηρετεί κυρίως λειτουργικούς σκοπούς.

Πιο συγκεκριμένα, “μετανάστης δεύτερης γενιάς”- σύμφωνα με τις παραπάνω ερμηνείες- μπορεί να θεωρείται είτε μόνο κάποιος που γεννήθηκε στην χώρα υποδοχής από μετανάστες , είτε και κάποιος που ήρθε στην χώρα υποδοχής σε μικρή ηλικία. Από την άλλη μεριά όμως το δίκαιο της ιθαγένειας προσανατολίζεται σε μία εντελώς διαφορετική κατεύθυνση και δίνει βάση στο σχολικό περιβάλλον μέσα στο οποίο κοινωνικοποιείται το παιδί, καθώς προσδίδει την ελληνική ιθαγένεια μετά από 9 χρόνια φοίτησης σε ελληνικό σχολείο. Εν κατακλείδι, σ’ έναν πιο “σύγχρονο” ορισμό, το παιδί της δεύτερης γενιάς είναι αυτό που κοινωνικοποιείται στο περιβάλλον του ελληνικού σχολείου (Παπαδοπούλου,2004). Στην παρούσα εργασία, θα χρησιμοποιηθεί ο όρος «παιδιά μεταναστών» κι όχι «μετανάστες δεύτερης γενιάς», καθώς δεν θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη ομάδα μπορεί να οριστεί ως «μετανάστες».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Θεσμικό πλαίσιο

Έτσι, στο παρόν κεφάλαιο θα μελετήσουμε και το θεσμικό πλαίσιο που αφορά στην προσπάθεια ένταξης των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία μέσω της εκπαίδευσης. Στο προκείμενο σημείο όμως θα αναπτύξουμε και λίγο παραπάνω το σχετικό θεσμικό πλαίσιο το οποίο έχει αναπτυχθεί στην χώρα μας.

Σύμφωνα με τον Ν3731/2008 δίνεται “ άδεια μακράς διαμονής ” στα παιδιά μεταναστών, με κύρια κριτήρια αυτά της εκπαίδευσης , αλλά και του τόπου διαμονής των γονιών.

Έπειτα , ακολουθεί το άρθρο 108 του Ν4251/2014 με το οποίο η νομοθεσία ευνοεί τα παιδιά των μεταναστών, καθώς χορηγεί άδεια διαμονής πενταετούς διάρκειας, με δυνατότητα ανανέωσης, σε ενήλικες πολίτες τρίτων χωρών που γεννήθηκαν στην χώρα μας ή ολοκλήρωσαν επιτυχώς τις έξι τάξεις ελληνικού σχολείου στην χώρα μας, πριν

συμπληρώσουν τα 23 έτη της ηλικίας τους. Στα πλαίσια του συγκεκριμένου νόμου έχουν θεσπιστεί πολιτικές υποστήριξης της συγκεκριμένης ομάδας βασισμένες στην εκπαίδευση, προκειμένου - μέσω της απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων να υπάρξει πρόσβαση των ανωτέρω στην αγορά εργασίας και ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία.

Γενικότερα, από την δεκαετία του 1990 μέχρι και το έτος 2007 υπήρξαν αρκετές νομιμοποιήσεις μεταναστών ή παιδιών αυτών, οι οποίες πολλές φορές βασίστηκαν στο κομμάτι της εκπαίδευσης, θέτοντας τον τομέα ως βασικό παράγοντα. Βάσει αυτού κατανοούμε και την σημασία που έχει ο συγκεκριμένος τομέας στην ένταξη των μεταναστών στην εκάστοτε κοινωνία. Το γεγονός δηλαδή ότι αποτελεί βασικό παράγοντα για την νομιμοποίηση, βασίζεται στην βαρύτητα που έχει η εκπαίδευση και τον ρόλο που θα παίξει στην τελική ένταξη του μετανάστη και των παιδιών του στην κοινωνία του τόπου υποδοχής.

Ο χώρος της εκπαίδευσης ασχολήθηκε με τα παιδιά μεταναστών, κυρίως από την δεκαετία του 1980, όποτε και ξεκίνησαν έρευνες κυρίως για τα παιδιά Ελλήνων μεταναστών σε χώρες του εξωτερικού, όπως η Γερμανία. Αργότερα, το αντικείμενο επικεντρώθηκε στα παιδιά μεταναστών που είτε μεγάλωσαν, είτε γεννήθηκαν στην Ελλάδα από τις αρχές της επόμενης δεκαετίας.

Στις έρευνες αυτές δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στις επιδόσεις των μαθητών, προκειμένου να διαμορφωθούν οι εκάστοτε πολιτικές. Ιδιαίτερα σημαντική έρευνα στον τομέα αποτελεί αυτή των Σκιά, Κυβελέα, Πετρόπουλου (2003) σχετικά με την ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στο σχολικό περιβάλλον. Η έρευνα έλαβε χώρα στον Ν. Μεσσηνίας σε βαθμίδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα οι μαθησιακές δυσκολίες που προκύπτουν λόγω της διαφοροποίησης έχουν αντιμετωπιστεί σε μεγάλο βαθμό όταν τα παιδιά αυτά βρίσκονται στις τάξεις του λυκείου, κάτι το οποίο αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι << το 48,7% των μαθητών του Γυμνασίου φαίνεται να αντιμετωπίζει δυσκολίες στα μαθήματα, ενώ στο Λύκειο μόνο το 25% >> (Σκιά, Κυβελέα, Πετροπούλος, 2003, σ.15). Επίσης, μεγάλο ποσοστό των μαθητών αυτών συμμετέχει σε εκδηλώσεις, εθνικές εορτές, και κοινωνικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες του σχολείου (πχ. εκδρομές). Μελετώντας τους συγκεκριμένους παράγοντες βλέπουμε κατά πόσο οι αλλοδαποί μαθητές συμμετέχουν

στην εκπαίδευση, αλλά και κατά πόσο η διαπολιτισμική εκπαίδευση τους βοηθά να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Θεωρητικές Προσεγγίσεις της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και της Κοινωνικής Ένταξης

3.1 Εννοιολογικές και θεωρητικές προσεγγίσεις της “ κοινωνικής ένταξης ”

Είναι γεγονός πως υπάρχει προκατάληψη απέναντι στο φαινόμενο της διαφορετικότητας, όμως από την στιγμή που οι ομάδες αυτές αποτελούν μέρος της κοινωνίας θα πρέπει να ενταχθούν σ’ αυτή , προκειμένου να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Τι εννοούμε όμως μ’ αυτό ;

Κάθε άνθρωπος από την στιγμή της γέννησης του εντάσσεται σε ένα κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο προσπαθεί να κοινωνικοποιηθεί μέσω διαφόρων μηχανισμών, όπως της εκπαίδευσης, της οικογένειας. Οποιαδήποτε διαδικασία λοιπόν πραγματοποιείται με σκοπό την κοινωνικοποίηση του ατόμου αποτελεί επιχείρηση ένταξης του στην κοινωνία (Παπαδοπούλου, 2012,σ.121).

Μελετώντας τον όρο από την επιστημονική σκοπιά, επικεντρωνόμαστε στην ουσία του προβλήματος, σε οποιαδήποτε δηλαδή προσπάθεια κοινωνικοποίησης των “ αποκλεισμένων ομάδων ” από την κοινωνία, διαφόρων δηλαδή ομάδων που αποκλείεται η συμμετοχή τους στην καθημερινότητα της κοινωνίας. Οι ομάδες αυτές αλλάζουν, καθώς εξαρτώνται κάθε φορά από την κοινωνία, τις συνθήκες και την εποχή κατά την οποία κατασκευάστηκε.

Η “ κοινωνική ένταξη ” συχνά περιπλέκεται με τις έννοιες της “ αφομοίωσης ” και της “ ενσωμάτωσης ”. Στην ουσία όμως, η ένταξη παρουσιάζεται όταν η κοινωνικοποίηση δεν μπορεί να επιτευχθεί και πρέπει με κάποιους τρόπους και διαδικασίες να ενταχθεί το μέλος στην κοινωνία.

Όσον αφορά την “ κοινωνική ενσωμάτωση ” θα αποσαφηνίσουμε τον όρο επικεντρωμένοι κυρίως στο φαινόμενο της μετανάστευσης, που αρχικά μας αφορά, αλλά μας διευκολύνει κιόλας, προκειμένου να είναι πιο ξεκάθαρη η εννοιολογική προσέγγιση.

Οι μετανάστες έχουν γεννηθεί σε έναν άλλο τόπο με διαφορετικές αξίες και κουλτούρα κι έχουν ενταχθεί σ' αυτή την διαφορετική κοινωνία. Όταν μεταναστεύουν όμως σε έναν άλλο τόπο προκειμένου να "ενσωματωθούν" στην κοινωνία πρέπει να "αποχωριστούν" ορισμένα στοιχεία που λάβανε από την προηγούμενη κοινωνικοποίηση και να υιοθετήσουν κάποια νέα, βασισμένα στην νέα κοινωνία που καλούνται να ζήσουν. Σ' αυτή την διαδικασία αφορά κι ο όρος της "κοινωνικής ενσωμάτωσης", όπου δεν είναι δεδομένος και αλλάζει συνεχώς σύμφωνα με τις συνθήκες, το έθνος και την εποχή. Ενδιαφέρον αποτελεί εδώ το γεγονός ότι πολλές φορές τα παιδιά των μεταναστών έχουν γεννηθεί στην χώρα που καλούνται να ενταχθούν, οπότε η πρώτη τους κοινωνικοποίηση γίνεται στην ευρύτερη κοινωνία στην οποία γεννιούνται μεν, αλλά επηρεάζονται δε και από το οικογενειακό περιβάλλον, το οποίο έχει κοινωνικοποιηθεί αρχικά σε μία διαφορετική κοινωνία κι έχει υιοθετήσει άλλες αξίες κι αρχές.

Ο όρος της "αφομοίωσης" αφορά συγκεκριμένα το κομμάτι αυτό της υιοθέτησης πολιτιστικών στοιχείων που προέρχονται από την κοινωνία του τόπου υποδοχής, καθώς και του αποκλεισμού πολιτιστικών στοιχείων που προέρχονται από την αρχική τους κοινωνικοποίηση στην ζωή τους. Αυτό όμως που πρέπει να γίνει σαφές είναι ότι δεν αφορά στην παθητική υιοθέτηση πολιτιστικών στοιχείων, αλλά λόγω της αναπόφευκτης αλληλεπίδρασης των διαφορετικών πολιτιστικών στοιχείων, στην διαμόρφωση μίας νέας πολιτισμικής ταυτότητας.

Η κοινωνική ένταξη στην ουσία << προσεγγίζεται από τρεις διαφορετικές διαστάσεις : δομική, ταυτότητας και κοινωνικο – πολιτιστική >> (Vermuelen,2002,σ.28). Η πρώτη διάσταση αφορά στην ισότητα στις ευκαιρίες, καθώς και στην διασφάλιση των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων (στέγαση, υγεία, παιδεία). Η προσέγγιση της ταυτότητας από την άλλη, αναφέρεται στην θέση που η ίδια η μειονότητα τοποθετεί τον εαυτό της στον τόπο υποδοχής, αν θεωρεί δηλαδή ότι οι πολιτισμικές και θρησκευτικές επιλογές είναι αποδεκτές ή ανεκτές στην νέα κοινωνία. Τέλος, η τρίτη προσέγγιση επικεντρώνεται στο πως αντιμετωπίζονται τα πολιτισμικά στοιχεία των μεταναστών, αν δηλαδή στρεφόμεστε στην διαμόρφωση μίας νέας κοινωνίας με πολυπολιτισμικά στοιχεία ή αν υπερισχύουν οι τακτικές αφομοίωσης.

Αφού αναλύσαμε τους γενικούς όρους που θα μας απασχολήσουν, θα πρέπει να προβληματιστούμε ως προς τις πρακτικές και διαδικασίες που παρουσιάζονται αυτοί. Γνωρίζοντας δηλαδή πλέον την σημασία της “ κοινωνικής ένταξης ” μπορούμε να προσδιορίσουμε και πως επιτυγχάνεται αυτή στην ελληνική κοινωνία ; Πέρα από την προσπάθεια των ίδιων των μεταναστών να προσαρμοστούν, το κράτος από την μεριά του ορίζει διαδικασίες προκειμένου αυτές οι ομάδες να ενταχθούν αρμονικά και να αποτελέσουν μέρος της κοινωνίας. Οποιαδήποτε διαδικασία ακολουθεί το κράτος με σκοπό την ένταξη των ομάδων αυτών στην κοινωνία αποτελεί “ πολιτική κοινωνικής ένταξης ”.

3.2 Εννοιολογικές και θεωρητικές προσεγγίσεις της “ Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης”

Προκειμένου να αναπτύξουμε το ερευνητικό μέρος της εργασίας και τα συμπεράσματα θα πρέπει πρώτα να αποσαφηνίσουμε ορισμένους όρους. Έτσι ώστε να γίνει αντιληπτή η σημασία του όρου της “ διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ”, πρέπει πρώτα να επικεντρωθούμε στον λόγο για τον οποίο ονομάζεται έτσι το συγκεκριμένο “ είδος ” εκπαίδευσης ;

Σύμφωνα με τον κ. Μπαμπινιώτη, ο όρος “ διαπολιτισμικός ” « προσδιορίζει τα άτομα τα οποία σχετίζονται με διάφορους πολιτισμούς ή βρίσκονται σε διαδικασία συνδυασμού αυτών» .Έτσι όμως, οδηγούμαστε σε μία ευρύτατη σημασία του όρου, η οποία δεν ωφελεί στην αποσαφήνιση του όρου της “ διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ”, καθώς αυτή μπορεί τελικά να επικεντρώνεται είτε στην επικοινωνία των διαφόρων πολιτισμών, είτε στην χρήση των πολιτισμών αυτών ως εργαλεία της εκπαίδευσης.

Από την άλλη μεριά όμως, το θεσμικό πλαίσιο ορίζει ως σκοπό της “ διαπολιτισμικής εκπαίδευσης” την λειτουργία των εκπαιδευτικών μονάδων έτσι ώστε να παρέχεται εκπαίδευση σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες, χωρίς ταυτόχρονα να δημιουργούνται ανισότητες και φαινόμενα “ κοινωνικού αποκλεισμού ” (Ν2413/1996).

Σύμφωνα με την διαπολιτισμική θεωρία, «στην διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν εμπλέκονται μόνο οι πολιτισμοί του τόπου καταγωγής και του τόπου υποδοχής των προσφύγων, αλλά επικεντρωνόμαστε κυρίως στην διαμόρφωση του “πολιτισμού των

μεταναστών” (Migrantenkultur), που αποτελεί και βασική αρχή» (Μαλιγκούδη, 2008, σ.58). Στην ουσία αφορά μία μορφή εξέλιξης του πολιτισμού της χώρας προέλευσης τους, λόγω των επιδράσεων από τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Θα μπορούσαμε δηλαδή, να τον θεωρήσουμε και αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των πολιτισμών αυτών. Αποδεχόμενοι την συγκεκριμένη θεωρία, υιοθετούμε παράλληλα την παραδοχή της εξελικτικής φύσης των πολιτισμών. Στον τομέα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης δηλαδή γίνεται αποδεκτό ότι οι πολιτισμοί δέχονται επιρροές και ανάλογα με τις συνθήκες και την κοινωνία μεταβάλλονται και δεν νοείται η στασιμότητα αυτών.

Βασικό ρόλο στην διαπολιτισμική εκπαίδευση κατέχει η έννοια της ισοτιμίας και της αποδοχής, που πρέπει να υιοθετείται πρωτίστως από τους διδάσκοντες και να προωθείται στο σύνολο των μαθητών, χωρίς όμως αυτό να αφορά μόνο το κομμάτι των αξιών και των πολιτιστικών στοιχείων, αλλά και το μορφωτικό κεφάλαιο. Είναι σημαντικό να αντιληφθούμε την σύνδεση ανάμεσα στα κεφάλαια αυτά, καθώς το μορφωτικό κεφάλαιο του καθενός επηρεάζεται άμεσα από το κομμάτι του πολιτισμού που ακολουθεί, όχι μόνο όσον αφορά το επίπεδο, αλλά και τα αντικείμενα που επικεντρώνεται.

Επίσης, είναι σημαντικό στο περιβάλλον να υιοθετείται η αξία των “ ίσων ευκαιριών ”, έτσι ώστε να υπάρχει ισότητα όσον αφορά στην αντιμετώπιση των μαθητών και όχι προκαταλήψεις λόγω των εθνικών στοιχείων και της κουλτούρας.

Τελευταία αρχή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αποτελεί ο σεβασμός στην διαφορετικότητα των μαθητών, ο οποίος όμως δεν πρέπει να μένει σε επιφανειακά επίπεδα. Η διαφορά των πολιτισμών και τις κουλτούρας δημιουργεί ουσιαστικές διαφορές που δυσκολεύουν τους μαθητές, όπως είναι αυτή της γλωσσικής επικοινωνίας, οι οποίες και θα πρέπει να αναπτυχθούν μεν σεβόμενοι όμως τις ικανότητες τους, αλλά και τα ήδη υπάρχοντα πολιτισμικά τους στοιχεία.

Οι ανωτέρω στόχοι επικεντρώνονται κυρίως στην αποδοχή της πολυμορφίας του περιβάλλοντος, στην μείωση των προκαταλήψεων, στην θέσπιση της ισότητας, στην μείωση της ανισότητας και στην μείωση των διακρίσεων. Πως αυτό όμως είναι δυνατόν να επιτευχθεί, όταν μάλιστα μέσω πολλών πολιτισμών προωθείται η ανισότητα;

Οι πολιτικές στον εκπαιδευτικό τομέα δεν πρέπει όμως να στηρίζουν απλά την συνύπαρξη των πολιτισμών, αλλά και να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα του περιβάλλοντος και να διαμορφώνουν τον χαρακτήρα των παιδιών με τέτοια τρόπο ώστε – σεβόμενοι πάντα την πολιτισμική τους ταυτότητα – να μπορούν να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία. Σύμφωνα με τον Essinger (1991) μάλιστα << η επίτευξη αυτών πραγματοποιείται μέσω της ενσυναίσθησης, της αλληλεγγύης, του σεβασμού και της αποφυγής της εθνοκεντρικής σκέψης >> (Essinger,1991,σ.3-18).

3.2.1 Μοντέλα της εκπαίδευσης. Η πρόσβαση των παιδιών των μεταναστών στην εκπαίδευση αποτελεί λοιπόν πρωταρχική πολιτική ένταξης τους στην κοινωνία. Η “ διαπολιτισμική εκπαίδευση ” όμως δεν αναγνωρίζει μόνο το δικαίωμα της πρόσβασης σ’ αυτήν, αλλά στην ουσία μετατρέπει τον διαπολιτισμικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης σε εργαλείο του κράτους ώστε να επιτευχθεί η “ κοινωνική ένταξη ”.

Προκειμένου να γίνει απόλυτα κατανοητό αυτό, είναι σημαντικό να μελετήσουμε τα μοντέλα εκπαίδευσης που χρησιμοποιούνται για τον ανωτέρω σκοπό. Σύμφωνα με τον κ. Γκόβαρη (2001), οι διαφορετικές προσεγγίσεις θα μπορούσαν να αποτυπωθούν στα κάτωθι πέντε μοντέλα : α.) το αφομοιωτικό, β.) της ενσωμάτωσης, γ.) το πολυπολιτισμικό, δ.) το αντιρατσιστικό και τέλος το ε.) διαπολιτισμικό (Γκόβαρη,2001,σ.42).

Αρχικά, υπάρχει το “ αφομοιωτικό μοντέλο ” κατά το οποίο το εθνικό περιβάλλον αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο πολιτισμικών στοιχείων στο οποίο πρέπει να προσαρμοστούν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, προκειμένου να παραμείνει σταθερό. Βασικά στοιχεία του παρόντος αποτελούν η γλώσσα και το έθνος . Τα σχολεία λειτουργούν ακολουθώντας έναν μόνο πολιτισμό και μία μόνο γλώσσα, αυτή του έθνους. Στο παρόν μοντέλο δεν υπάρχει ουδεμία προσπάθεια ένταξης από την μεριά του κράτους, αλλά οι ίδιοι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες καλούνται να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, προκειμένου να αποτελέσουν μέρος της κοινωνίας, ξεχνώντας όμως κάθε στοιχείο του δικού τους πολιτισμού και της δικής τους γλώσσας.

Ακολουθεί το "μοντέλο ενσωμάτωσης", το οποίο διαφέρει ελάχιστα από το προηγούμενο, ενώ σύμφωνα με την κα Ασημακοπούλου (2019) << αποτελεί εξέλιξη του>> (Ασημακοπούλου,2019,σ.19) Στην ουσία εδώ ο στόχος είναι η αρμονική συνύπαρξη, χωρίς όμως να υπάρχει αλλαγή από την πλευρά της κοινωνίας στην χώρα υποδοχής, αλλά προσαρμογή από τις μειονότητες. Θεωρητικά δίνεται μεγάλη σημασία στις "ίσες ευκαιρίες" και στην κατανόηση των πολιτισμών, πρακτικά αυτό σημαίνει στον τομέα της εκπαίδευσης την γνώση περισσότερων ιστορικών γεγονότων και πολιτισμών, με έμφαση στις λεπτομέρειες.

Σε μία προσπάθεια κατάρριψης του εθνοκεντρισμού των παραπάνω μοντέλων, κατευθύνεται το "πολυπολιτισμικό" αναγνωρίζοντας την διαφορετικότητα, εμμένοντας στις παραδόσεις και προωθώντας την ισότητα, την συνοχή και τον σεβασμό προσδοκώντας την δημιουργία όμως ενός κοινού πολιτισμού και όχι την συνύπαρξη πολλών και διαφορετικών.

Έπεται, το "αντιρατσιστικό μοντέλο" όπου δίνεται ιδιαίτερη βάση στις εμπειρίες των μειονοτήτων έτσι ώστε να προωθηθούν ίσες ευκαιρίες ανεξάρτητα του έθνους και στην ουσία ανεξαρτητοποιηθούν τα άτομα αυτά όσον αφορά τον ρόλο τους στην κοινωνία. Τα δύο τελευταία μοντέλα όμως έχουν κατηγορηθεί πολλές φορές για το ότι δίνουν πολιτική χροιά στην έννοια της εκπαίδευσης και την απομακρύνουν από τον βασικό σκοπό της.

Τέλος, αναγνωρίζοντας τις ανάγκες της εποχής, δημιουργείται το "διαπολιτισμικό μοντέλο". Στην ουσία προσεγγίζει την παιδεία από μία άλλη σκοπιά, μία άλλη διάσταση και φεύγει ολοκληρωτικά από οποιαδήποτε εθνικό χαρακτηριστικό. Επικεντρώνεται στην συλλογική ευθύνη, κατανοεί την ανάγκη σεβασμού που πρέπει να υπάρχει μεταξύ των πολιτισμών, καθώς και την ανάγκη κατανόησης και διαμοιρασμού κοινών συναισθημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Πολιτικές της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και της Κοινωνικής Ένταξης

Η συνύπαρξη των ανθρώπων με διαφορετικές επιρροές δημιουργεί ένα περιβάλλον – πρόκληση στον χώρο της εκπαίδευσης, στο οποίο όταν δεν χρησιμοποιούνται οι ορθές πολιτικές ερχόμαστε αντιμέτωποι με πληθώρα κοινωνικών ανισοτήτων.

Σ' ένα διαπολιτισμικό περιβάλλον μας ενδιαφέρουν στην ουσία τρεις άξονες : η αλληλεπίδραση, η κατανόηση και η επικοινωνία. Ξεκινώντας από το κομμάτι της αλληλεπίδρασης, είναι απόλυτα κατανοητό ότι η συνύπαρξη ατόμων με διαφορετική κουλτούρα , ήθη , έθιμα και αξίες προωθεί τις διαφορετικές αντιλήψεις. Σκοπός, εν προκειμένω, αποτελεί η αποδοχή τις διαφορετικότητας και η μείωση των προκαταλήψεων, προκειμένου τα παιδιά να μην αναπτύσσουν παθητικές στάσεις, αλλά να αποδέχονται την διαφορετικότητα τους και την δυνατότητα προσαρμογής τους σ' ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον.

Έπειτα, όσον αφορά την " διαπολιτισμική κατανόηση " τον μεγαλύτερο ρόλο έχει ο όρος της " ενσυναίσθησης ". Προκειμένου να υπάρξει η απόλυτη αποδοχή και προσαρμογή στο περιβάλλον, είναι απαραίτητο οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να κατανοήσουν κάθε πολιτισμικό στοιχείο του κάθε μέλους, καθώς και κάθε συναίσθημα που αυτό δημιουργεί.

Τέλος, το κομμάτι της επικοινωνίας αποτελεί γενικότερα, παράγοντα που αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του περιβάλλοντος, κάτι το οποίο παρατηρούμε ακόμα και σε " μικρά " περιβάλλοντα, όπως τα οικογενειακά. Την επικοινωνία την διακρίνουμε σε τρεις τομείς : στην " λεκτική " – που αφορά σε οτιδήποτε εκφράζουμε με λόγια – στην " μη λεκτική " - που αφορά σε στοιχεία σωματικής έκφρασης – και τέλος στην " αντίληψη " -που αφορά στην διαφορετικότητα του τρόπου που αντιλαμβάνεται ο καθένας μας το ίδιο πράγμα.

Στην ουσία, τα ανωτέρω αποτελούν βασικά στοιχεία των " ανθρώπινων σχέσεων " γενικότερα, πόσο μάλλον όταν αυτές οι σχέσεις αφορούν παιδιά και εκπαιδευτικούς προερχόμενα από διαφορετικούς πολιτισμούς, που καλούνται κιάλας να συνυπάρξουν σ' ένα ενιαίο περιβάλλον με διαφορετικά επίσης πολιτισμικά στοιχεία.

4.1 Πολιτικές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση λαμβάνει χώρα κυρίως σε περιβάλλοντα τα οποία χαρακτηρίζονται από διαφορετικότητα και πολυπολιτισμικότητα, συνεπώς, είναι σημαντικό να εφαρμοστούν συγκεκριμένες πολιτικές προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της.

Αρχικά, η διαχείριση και η διοίκηση πρέπει να συμβαδίζει με τα παραπάνω χαρακτηριστικά και να έχει συμμετοχικό χαρακτήρα όσον αφορά την λήψη αποφάσεων, αλλά και την ιεραρχία. Στην διαπολιτισμική εκπαίδευση ιδανικά δεν ακολουθούνται οι ιεραρχικές σχέσεις, αλλά υπάρχει γενικότερα ένα κλίμα ισότητας, ακολουθώντας αυτό που ονομάζουμε "οριζόντια ιεραρχία". Είναι λοιπόν, λογικό ότι στηρίζεται η συμμετοχική λήψη αποφάσεων, αλλά και αναπτύσσεται ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών.

Επίσης, οι ομάδες μειονοτήτων καλούνται να συμμετέχουν στις σχολικές δραστηριότητες, προκειμένου να υπάρξει κλίμα ισότητας. Τα παιδιά που ανήκουν σ' αυτές τις ομάδες για παράδειγμα, καλούνται να συμμετέχουν στις σχολικές δραστηριότητες, στις εκδηλώσεις και στα μαθητικά συμβούλια. Αντίστοιχα, το ίδιο καλούνται να πράξουν και οι γονείς των παιδιών σε συλλόγους γονέων και ομαδικές συζητήσεις. Στην ουσία για να γίνει αποδεκτή η διαφορετικότητα, θα πρέπει να προωθούνται τα ανάλογα πλαίσια, ώστε να μειωθούν οι αποστάσεις όσον αφορά τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά.

Επιπρόσθετα, πολλές μελέτες έχουν υποστηρίξει την σημασία της συμβουλευτικής διαδικασίας και του κλάδου της ψυχολογίας στην εκπαίδευση γενικότερα, ακόμα περισσότερο λοιπόν ισχύει το ανωτέρω σ' ένα περιβάλλον όπως αυτό των διαπολιτισμικών σχολείων. Είναι λοιπόν απαραίτητο να υπάρχει η συγκεκριμένη μορφή υποστήριξης προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ψυχολογικές επιπτώσεις που μπορεί να υπάρξουν στα παιδιά, αλλά και καλύτερη διαχείριση της κατάστασης προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι και να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες.

4.1.1 Πολιτικές Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Κατά την δεκαετία του 1990, όπου σημειώθηκαν μεγάλα κύματα εισροής μεταναστών, η χώρα μας ακόμη ακολουθούσε πολιτικές συνυφασμένες περισσότερο με το "αφομοιωτικό" μοντέλο, το οποίο αναφέραμε προηγουμένως, αλλά μετέπειτα στράφηκε κυρίως ως προς την πολιτική της ενσωμάτωσης και της ένταξης.

Αρχικά, το 1983 με τον Ν 1404 – ο οποίος εξελίσσεται με τον Ν 1894/1990, καθώς και με διάφορες Υπουργικές Αποφάσεις – γίνεται δυνατή η ίδρυση τάξεων υποδοχής και φροντιστηριακών τμημάτων με σκοπό την ομαλή προσαρμογή των παλιννοστούντων μαθητών.

Το 1996 γίνεται αντιληπτή η ανάγκη της “διαπολιτισμικής εκπαίδευσης” στην χώρα μας, η οποία και θεσπίζεται με τον Ν 2413/1996, σύμφωνα με το άρθρο 34 του οποίου << (...) Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η οργάνωση και λειτουργία σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες.(...) >>. Σύμφωνα με τον κ. Παύλου (2012), ο νόμος αυτός αποτελεί << μία καινούρια προσέγγιση για την διαπολιτισμική εκπαίδευση >> (Παύλου,2012,σ. 32).

Με τον συγκεκριμένο νόμο ορίζεται το πλαίσιο εφαρμογής της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην χώρα μας, στο οποίο κατείχε σημαντικό ρόλο - συμβουλευτικού χαρακτήρα - το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.) , το οποίο ιδρύθηκε με τον Ν 2412 του ίδιου έτους και καταργήθηκε με τον Ν 3966/2011. Έκτοτε την θέση αυτού κατέλαβε το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Με μία σειρά άρθρων (34 - 37) λοιπόν ορίζονται ο σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ο τρόπος ίδρυσής των δομών, οι σχετικές με το εκπαιδευτικό προσωπικό ρυθμίσεις και οι διατάξεις σχετικά με την διοίκηση των ιδρυμάτων. Σήμερα, έπειτα από τις αλλαγές που έφεραν νόμοι, υπουργικές αποφάσεις και προεδρικά διατάγματα το περιβάλλον της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης έχει διαμορφωθεί υπό νέους διαφορετικού όρους.

Με τα άρθρα 20 έως 26 του Ν 4415/2016 καθορίζεται λοιπόν το νέο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με σκοπό την << (...)μείωση των ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού των μαθητών (...) >>. Στο παρόν σημείο, θα επικεντρωθούμε σε ορισμένες διατάξεις προκειμένου να κατανοήσουμε την λειτουργία των σχολείων αυτών σήμερα. Αρχικά, είναι σημαντικό να διευκρινίσουμε ότι προβλέπεται η φοίτηση παιδιών με << (...) διαφορετική

πολιτισμική προσέγγιση με παιδιά γηγενών (...) >>'' , διασφαλίζοντας έτσι ένα πολυπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον.

Επίσης, μείζονος σημασίας αποτελεί η συνεργασία των διαπολιτισμικών σχολείων με ΑΕΙ της χώρας προκειμένου να λάβουν χώρα ερευνητικά προγράμματα σχετικά με τον ρόλο και την διαδικασία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, έτσι ώστε να υπάρξουν οι βέλτιστες αλλαγές, καθώς και η δημιουργία πλατφόρμας από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, έτσι ώστε να συγκεντρώνεται εκπαιδευτικό χρήσιμο για το εκπαιδευτικό προσωπικό. Βασικό ρόλο όμως σχετικά με τις διατάξεις και τις ρυθμίσεις για την ίδρυση και την διοίκηση κατέχει και το ανωτέρω Υπουργείου με συνεργασία ορισμένες φορές – όσον αφορά την ίδρυση νέων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων- με το Υπουργείο Οικονομικών.

Τέλος, πέρα όμως από το θεσμικό πλαίσιο σημαντικά '' βήματα '' στην διαπολιτισμική εκπαίδευση έγιναν μέσω του εκπαιδευτικού υλικού που εκδόθηκε από το Ινστιτούτο Παιδείας, καθώς και μέσω οδηγιών από το Υπουργείο Παιδείας. Προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής στους παλιννοστούντες, εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα, αλλά και οδηγίες σχετικά με τις τάξεις υποδοχής και την λειτουργία των διαπολιτισμικών σχολείων.

4.2 Πολιτικές της κοινωνικής ένταξης

Προκειμένου να επιτευχθεί η ένταξη ορισμένων ομάδων στην κοινωνία το κράτος θα πρέπει – μέσω ορισμένων πολιτικών – να διασφαλίσει την προστασία του ατόμου και να το αντιμετωπίζει ως μέλος της κοινωνίας.

Το κράτος είναι στην ουσία αυτό που φροντίζει για την διασφάλιση των δικαιωμάτων, για την καταπολέμηση των διακρίσεων και για την διαμόρφωση ενός πλαισίου που επικρατεί ο "αμοιβαίος σεβασμός" σχετικά με τον πολιτισμό, τις αξίες και την κουλτούρα των ομάδων αυτών, αλλά και της κοινωνίας υποδοχής αντίστοιχα. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην αγορά εργασίας, στον τομέα της υγείας, στην στέγαση, αλλά και στην κοινωνική πρόνοια, είναι ορισμένα από τα δικαιώματα αυτά που πρέπει να κατοχυρωθούν από την μεριά του κράτους υποδοχής.

Τέλος, από την στιγμή που οι μετανάστες εντάσσονται σε μία κοινωνία, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα με τα υπόλοιπα μέλη της και να έχουν λόγο στην επιλογή των πολιτικών προσώπων, καθώς αποτελούν σημαντικό μέρος των πολιτικών εφαρμογής. Στην ουσία το κράτος θα πρέπει να ορίσει πολιτικές προκειμένου να εντάξει ομαλά τους μετανάστες, υπό ένα πλαίσιο σεβασμού, έτσι ώστε να αποφύγει την αφομοίωση των μεταναστών, αλλά και φαινόμενα “κοινωνικού αποκλεισμού”.

4.2.1 Πολιτικές Κοινωνικής Ένταξης στην ελληνική κοινωνία. Με μία σειρά νόμων - όπως οι Ν 3886/2005, 2910/2001 ,3536/2007, 3838/2010 – το ελληνικό κράτος επικεντρώθηκε στην ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων, διασφαλίζοντας όμως κυρίως τα ζητήματα που αφορούσαν στην απόκτηση της άδειας διαμονής και παραμονής, μέσω και διαφόρων τομέων, όπως αυτός της εκπαίδευσης ή της αγοράς εργασίας.

Με τον Ν 2910/2001 δίνεται για πρώτη φορά έμφαση στην κοινωνική ένταξη μεν, αλλά πάντα στον άξονα της απόκτησης της άδειας διαμονής, κάτι το οποίο εμποδίζει να επιτευχθεί η κοινωνική ένταξη ουσιαστικά.

Το έτος 2005 όμως με τον Ν3386/2005 σημειώνεται η πρώτη ουσιαστική προσπάθεια για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών στο πλαίσιο μίας ολοκληρωμένης πολιτικής , αναγνωρίζοντας την αμφίδρομη σχέση και την αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτών του τόπου υποδοχής και των μεταναστών. Με τον ίδιο νόμο ιδρύεται και η Διυπουργική Επιτροπή Παρακολούθησης Μεταναστευτικής Πολιτικής όπου είναι υπεύθυνη για τα ολοκληρωμένα προγράμματα δράσης.

Επιπλέον, δύο χρόνια αργότερα με το ΠΔ 234/2007 ιδρύεται η Γενική Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης, όπου στην ουσία διακρίνονται σε δύο διαφορετικές διευθύνσεις του Υπουργείου Εσωτερικών , με ξεχωριστές αρμοδιότητες το καθένα.

Η Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής αρχικά επικεντρώνει τις αρμοδιότητές της στο να σχεδιάσει και να εποπτεύσει την μεταναστευτική πολιτική, ελέγχοντας παράλληλα όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες. Η Διεύθυνση

Κοινωνικής Ένταξης από την άλλη πλευρά ασχολείται καθαρά με το μέρος της ένταξης, υποβάλλοντας προτάσεις για το συγκεκριμένο ζήτημα, με σκοπό να επιτευχθεί η κοινωνική συνοχή και να μειωθούν τα φαινόμενα αποκλεισμού.

Έπειτα, το 2007 με τον Ν3536 ιδρύθηκε η Εθνική Επιτροπή για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών, όπου επικεντρώνεται κυρίως στην εθνική στρατηγική για την κοινωνική ένταξη, σχεδιάζοντας μία ετήσια έκθεση, προγράμματα, αλλά και προτείνοντας σχετικές πολιτικές.

Επιπλέον, βάσει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου η χώρα μας καλείται κάθε δύο έτη να σχεδιάζει Εθνικό Σχέδιο Δράσης παρουσιάζοντας την επιλεγόμενη στρατηγική σχετικά με την ένταξη. Παρά το γεγονός όμως ότι τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των μεταναστών και προσφύγων που εισέρχονται στην χώρα μας έχει αυξηθεί, η οικονομική κρίση παράλληλα έχει επηρεάσει την μεταναστευτική πολιτική, καθώς το κράτος οικονομικά δεν μπορεί να την στηρίξει. Για παράδειγμα, το 2002 δημιουργήθηκε το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εσωτερικών με αντικείμενο τις έρευνες και τις μελέτες σχετικά με την κοινωνική ένταξη, το οποίο όμως και καταργήθηκε το 2010, λόγω υψηλών δαπανών.

Μέχρι και το 2016, η μεταναστευτική πολιτική ήταν αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών. Έκτοτε με το ΠΔ 123 ιδρύθηκε το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, το οποίο όμως με το ΠΔ 81/2019 ενώθηκε με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Λίγους μήνες αργότερα, με το ΠΔ 4/2020 ιδρύθηκε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, με την Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής, Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο, την Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ενηλίκων, καθώς και την Ειδική Γραμματεία Συντονισμού Εμπλεκόμενων Φορέων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ως πολιτική ένταξης

Το σχολικό περιβάλλον για τους πρόσφυγες και τα παιδιά μεταναστών δεν αποτελεί μόνο σημείο επαφής με την ελληνική παιδεία και την κουλτούρα, αλλά αφορά και σε μία πρώτη επαφή με την ελληνική κοινωνία. Από την στιγμή που ο πολιτισμός και η κουλτούρα του παιδιού γίνονται αποδεκτά σ' αυτό το περιβάλλον, εκείνο θέλει και μπορεί να ενταχθεί καλύτερα στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Το συναίσθημα της αποδοχής στην ουσία επηρεάζει την επίδραση της ψυχολογίας των παιδιών αυτών στην διαδικασία ένταξης. Από την στιγμή που αισθάνεται ίσο με τους υπόλοιπους και αναγνωρίζει τα πολιτισμικά του στοιχεία, δεν φοβάται να τα διατηρήσει, να εμπλακεί σ' ένα νέο περιβάλλον και να αλληλοεπιδράσει με τα μέλη του.

Επιπλέον, η διαπολιτισμική εκπαίδευση προωθεί την κοινωνικοποίηση των μαθητών και εξελίσσει τις επικοινωνιακές και τεχνικές τους δεξιότητες. Προετοιμάζει δηλαδή το σύνολο των παιδιών για την ελληνική κοινωνία, αναγνωρίζοντας όμως την σημασία της διαφορετικότητας και χρησιμοποιώντας τα στοιχεία της, προκειμένου να επιτευχθεί αρμονικά η ένταξη .

5.1 Δεξιότητες εκπαιδευτών

Οι εκπαιδευτικοί σε κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι έτοιμοι να ανταποκριθούν στο σύγχρονο περιβάλλον του σχολείου, είτε αυτό αφορά σε διαπολιτισμικό σχολείο, είτε όχι. Η βασική προϋπόθεση από την μεριά του εκπαιδευτικού προσωπικού είναι η ικανότητα προσαρμογής του να λειτουργήσει σ' ένα διαπολιτισμικό περιβάλλον, μέσω διάφορων πρακτικών, ακολουθώντας τους στόχους της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, μειώνοντας δηλαδή τις ανισότητες και το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού. Πρακτικά όμως τι σημαίνει αυτό για τον κάθε εν δυνάμει εκπαιδευτικό και πως μπορεί η ακαδημαϊκή μόρφωση να στραφεί στον προκείμενο σκοπό;

Αρχικά θα πρέπει να κατανοεί τον κάθε πολιτισμό και την διαφορετικότητα μεταξύ τους, ξεκινώντας πρώτα με τον δικό του. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί ένα πρόβλημα, βασική προϋπόθεση αποτελεί η καθολική αναγνώριση κάθε στοιχείου του περιβάλλοντος.

Είναι λοιπόν απαραίτητη η γνωριμία των εκπαιδευτικών με την πλειοψηφία διάφορων πολιτιστικών στοιχείων, συμμετέχοντας συχνά σε προγράμματα επιμόρφωσης.

Επιπλέον, θα πρέπει να οργανώσει έτσι το περιβάλλον ώστε να προωθούνται οι αξίες του σεβασμού, της αλληλεγγύης και της ενσυναίσθησης. Πέρα όμως από τις γενικές αξίες που θα πρέπει να τον διακατέχουν, θα πρέπει αυτές να προσαρμόζονται στις εκπαιδευτικές πρακτικές του. Δεν αρκεί λοιπόν ο ίδιος να τάσσεται κατά του ρατσισμού, αλλά πρέπει και να δημιουργεί ένα περιβάλλον που θα προωθεί σε ισότητα των ευκαιριών και αποτελεσματική ένταξη των παιδιών στην κοινωνία. Είναι λοιπόν σημαντικό να πιστεύει ισοδύναμα στο σύνολο των μαθητών και στις ικανότητές του και να μην λειτουργεί με προκαταλήψεις.

Στον συγκεκριμένο τομέα της εκπαίδευσης μείζον ρόλο κατέχουν οι γλωσσικές ικανότητες του εκπαιδευτικού προσωπικού, καθώς είναι απαραίτητο να προσαρμόζεται στις νέες τεχνολογίες, να αποκωδικοποιεί κάθε "σημάδι" και να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοούν και να μιλούν μία δεύτερη γλώσσα, πολλές φορές και τρίτη, διαφορετική από την μητρική, αντιμετωπίζοντας συχνά προβλήματα επικοινωνίας. Επιπλέον, δυσκολία που προκαλεί η διαφορετική – λεκτική και μη – γλώσσα αποτελεί και ο βαθμός αντίληψης της ψυχολογίας του μαθητή. Κάθε άνθρωπος εκφράζεται με διαφορετικούς τρόπους, επηρεασμένος όμως πάντα από τα στοιχεία του πολιτισμού του, κάτι το οποίο οδηγεί πολλές φορές τους ανθρώπους σε παρανόηση και μη αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας.

Εν κατακλείδι, κάθε μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού στον τομέα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης δεν καλείται να εργαστεί απλά προωθώντας τις πρακτικές εκπαίδευσης, αλλά παράλληλα πρέπει να κατέχει αυξημένες γλωσσικές ικανότητες, ικανότητες αντίληψης και ενσυναίσθησης - όσον αφορά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές και τα συναισθήματα που προκαλούν - , προκειμένου να δημιουργηθεί ένα εναρμονισμένο περιβάλλον εκπαίδευσης σεβόμενο την ταυτότητα και τα πολιτισμικά στοιχεία του κάθε μαθητή.

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί από την μεριά τους πρέπει να προωθούν την ισότητα στο σχολικό περιβάλλον, παρέχοντας ίσες ευκαιρίες προς το σύνολο των μαθητών. Η ισότητα στον χώρο της εκπαίδευσης, "μετριέται" σε τρεις παράγοντες, την πρόσβαση σε όλες

τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, τα αποτελέσματα ανάπτυξης ανά βαθμίδα και τα μακροχρόνια αποτελέσματα. Προκειμένου όμως να πληρείται η ισότητα των ευκαιριών, πρέπει στις γλωσσικές βαθμίδες να υπάρξει ουσιαστικός σεβασμός ως προς τον πολιτισμό και την κουλτούρα του συνόλου των μαθητών.

5.2 Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνικές δεξιότητες

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως το σχολικό περιβάλλον αποτελεί για τα παιδιά μεταναστών μία πρώτη επαφή με την ελληνική κοινωνία. Από την στιγμή που υπάρχει κλίμα σεβασμού και προώθησης της επικοινωνίας είναι πιο πιθανό οι πρόσφυγες να αναπτύξουν θετική στάση ως προς την ένταξή τους στην κοινωνία. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ωφελεί τα παιδιά, καθώς προωθεί το πολυπολιτισμικό περιβάλλον, χωρίς όμως να καταπιέζει τα στοιχεία του δικού τους πολιτισμού. Επιπλέον, τα γηγενή παιδιά εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους μεν και μαθαίνουν να σέβονται την διαφορετικότητα δε.

Αυτά στην ουσία αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν την ψυχολογία των παιδιών . Βασικό μέσο όμως, που ωφελεί στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, είναι και η ελληνική γλώσσα. Μαθαίνοντας να επικοινωνούν στην γλώσσα της χώρας υποδοχής οι πρόσφυγες καταρρίπτουν ένα ακόμα εμπόδιο στην προσπάθεια ένταξής τους στην κοινωνία, καθώς είναι πιο εύκολο να επικοινωνήσουν με τα υπόλοιπα μέλη και να επιτευχθεί η κοινωνική συνοχή.

5.3 Η σημασία της γλώσσας

Είναι σημαντικό να αντιληφθούμε την σημασία της " μητρικής γλώσσας " και την επιρροή που έχει αυτή στην επίδοση των μαθητών . Η σχολική επίδοση, η ανάπτυξη και η εξέλιξη των μαθητών επηρεάζεται άμεσα από την διαχείριση της γλώσσας. Επίσης , η γλώσσα ωφελεί και επηρεάζει άλλες δεξιότητες των ανθρώπων, καθότι αποτελεί βασικό εργαλείο της " μεταφοράς ". Προκειμένου δηλαδή κάποιος να λύσει ένα πρόβλημα ή να σκεφτεί μία μέθοδο, πρωταρχικά το πράττει στην μητρική του γλώσσα .

Η ελληνική γλώσσα πρέπει να διδάσκεται ως δεύτερη γλώσσα και να δίνεται η δυνατότητα, μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος, στα παιδιά να συνεχίζουν την εκμάθηση της μητρικής, τουλάχιστον για τα πρώτα χρόνια, μέχρι και να αναπτύξουν τις βασικές δεξιότητες. Επίσης, από την στιγμή που η γλώσσα δηλαδή αποτελεί στοιχείο του

πολιτισμού, προκειμένου να υπάρξει ίση διαχείριση προς όλους τους μαθητές, τίθεται θέμα του σεβασμού των στοιχείων αυτών από την μεριά των εκπαιδευτικών.

Είναι όμως γεγονός ότι στην χώρα μας δεν διατίθεται ούτε το κατάλληλο διδακτικό υλικό, ούτε ακολουθείται η απαραίτητη διαδικασία, καθώς η πλειοψηφία των παιδιών μπαίνουν από την αρχή στην διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, ενώ παράλληλα στο οικογενειακό περιβάλλον εξακολουθούν να χρησιμοποιούν την μητρική τους.

5.4 Ένταξη στην αγορά εργασίας

Προκειμένου να δούμε κατά πόσο η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί πολιτική κοινωνικής ένταξης, είναι βασικό να αναλύσουμε την μακροπρόθεσμη επίδραση της, μελετώντας την αγορά εργασίας. Να επικεντρωθούμε δηλαδή στο κατά πόσο υπάρχει ισότητα ευκαιριών και στον βαθμό που η ανάπτυξη των δεξιοτήτων είναι επαρκής, προκειμένου οι πρόσφυγες να μπορέσουν να ανταγωνιστούν τους λοιπούς υποψήφιους. Μάλιστα, λόγω της αλληλεπίδρασης των διαφορετικών πολιτισμών θα μπορούσαν να κατέχουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, από την στιγμή όμως που η συνοχή των διαφορετικών πολιτισμών γίνεται με αλληλοσεβασμό και χωρίς να αφομοιώνει ο ένας στοιχεία του άλλου.

Έτσι ώστε να διασφαλιστεί η ένταξη στην αγορά εργασίας, έχει θεσπιστεί η οργάνωση σχετικών προγραμμάτων σύμφωνα με τον Ν 3389/2005. Βασικοί παράγοντες της ένταξης αποτελούν οι επικοινωνιακές και τεχνικές δεξιότητες, οι οποίες και θα πρέπει να αναπτυχθούν. Άλλωστε το ζήτημα της ένταξης στην αγορά εργασίας είναι βασικός στόχος προκειμένου να επιτευχθεί η ένταξη στην κοινωνία.

Βέβαια πέρα από την ανάπτυξη των δεξιοτήτων στην προκειμένη φάση ερχόμαστε αντιμέτωποι και με το κατά πόσο είναι διατεθειμένη η ελληνική κοινωνία να αποδεχτεί την διαφορετικότητα, έστω και όταν πρόκειται για τον ελάχιστο βαθμό με αυτό τον τρόπο κατανοούμε και την σημασία του “ διαπολιτισμικού μοντέλου ” και της καθολικότητας της εφαρμογής του. Δεν αρκεί δηλαδή να εφαρμόζονται οι αρχές του μοντέλου στα διαπολιτισμικά σχολεία, αλλά να η διαπολιτισμική εκπαίδευση να έχει θέση σε όλα τα σχολεία, προκειμένου και οι γηγενείς μαθητές να προσαρμοστούν στην πολυπολιτισμική κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ως μέσο ένταξης των παιδιών των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία

Τα παιδιά μεταναστών κατέχουν μία ιδιαιτερότητα, καθώς η ένταξή τους σε μία νέα κοινωνία καλείται να πραγματοποιηθεί είτε σε αρκετά νεαρή ηλικία, είτε από την στιγμή της γέννησής τους.

Όπως ανέφερα προηγουμένως, ο συγκεκριμένος όρος αναφέρεται σε παιδιά που είτε γεννήθηκαν στην Ελλάδα, είτε σε παιδιά που ήρθαν με τους γονείς τους σε μικρή ηλικία. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η διαδικασία κοινωνικοποίησης διαφέρει, καθώς στην πρώτη περίπτωση καλούνται να κοινωνικοποιηθούν στην ελληνική κοινωνία από την αρχή της ζωής τους, ενώ στην δεύτερη τα ερεθίσματα που έχουν λάβει σχετικά με τον τόπο καταγωγής, είναι λίγα. Στην ουσία στις συγκεκριμένες περιπτώσεις, σημαντικό ρόλο κατέχουν οι γονείς και η προσέγγιση που ίδιοι θα ακολουθήσουν προκειμένου να ενταχθούν στην κοινωνία του τόπου υποδοχής.

Στην προσπάθεια κοινωνικής ένταξης αυτών των παιδιών, τα περισσότερα κράτη επικεντρώνονται σε πολιτικές μέσω του τομέα της εκπαίδευσης. Στην προκειμένη παράγραφο λοιπόν, θα μελετήσουμε τους τρόπους που χρησιμοποιεί το ελληνικό κράτος, προκειμένου να συντελέσει στην ένταξη των παιδιών των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Αρχικά, το μείζον ζήτημα σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση προκύπτει από την προσέγγιση που έχει επιλέξει το ελληνικό κράτος. Η διαπολιτισμική εκπαίδευσης ως έννοια αναφέρεται σαφώς στην διαπολιτισμικότητα, την πολυπολιτισμικότητα και την καταπολέμηση της διαφορετικότητας. Οι αλλοδαποί μαθητές φαίνεται να << παρουσιάζουν μεγαλύτερες επιδόσεις όταν βρίσκονται υπό την παρατήρηση αλλοεθνών συμμαθητών τους >> (Γεωργογιάννης, Γιάννακα 2004). Στα διαπολιτισμικά σχολεία της χώρας μας όμως, το περιβάλλον αποτελείται κατά βάση από μαθητές παιδιά μεταναστών και πρόσφυγες, ενώ πλέον δεν συμμετέχουν ημεδαποί μαθητές . Αυτόματα λοιπόν τα παιδιά καλούνται να ενταχθούν σε ένα σχολικό περιβάλλον, το οποίο δεν αντικατοπτρίζει στοιχεία της ελληνικής κοινωνίας .

Επιπλέον, << η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας δεν κατέχει τον χαρακτήρα εκμάθησης ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα, καθώς δεν διδάσκονται και την μητρική τους >> (Παλαιολόγου κι Ευαγγέλου, 2003). Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως βασική προϋπόθεση για την ένταξη των παιδιών των μεταναστών είναι να ικανοποιείται η συνθήκη ισότητας των ευκαιριών, κάτι το οποίο έχουμε ήδη καταρρίψει στον τομέα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Από την μεριά του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος το ήδη υπάρχον μορφωτικό και πολιτισμικό επίπεδο των μαθητών αυτών δεν λαμβάνεται υπόψη , γεγονός που αυτόματα ενισχύει την παραπάνω άποψη. Βέβαια όλοι οι ανωτέρω ισχυρισμοί επιβεβαιώνονται και από το ποσοστό διαρροής των παιδιών των μεταναστών από το σχολικό περιβάλλον, αλλά και από τους γενικότερους παράγοντες που μας δείχνουν τον βαθμό της κοινωνικής ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία, όπως είναι η θέση τους στην αγορά εργασίας.

6.1 Έρευνες

<< Οι πρώτες έρευνες σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση στην χώρα μας έγιναν με αντικείμενο Έλληνες παιδιά μεταναστών - μαθητές σ' άλλες χώρες και μετέπειτα με τους παλιννοστούντες μαθητές στην χώρα μας >> (Ευαγγέλου, Κυρίδης, Παλαιολόγου, 2010,σ.30). Στην προκειμένη παράγραφο εμείς θα αναλύσουμε ορισμένα ερευνητικά έργα κυρίως όσον αφορά την διαπολιτισμική εκπαίδευση στην χώρα μας από την δεκαετία του 1990 κι έπειτα μελετώντας όμως τους μαθητές που ήρθαν σε μικρή ηλικία στην χώρα μας , είτε γεννήθηκαν εδώ από γονείς μετανάστες.

Οι περισσότερες έρευνες σχετικά με την κοινωνική ένταξης των παιδιών των μεταναστών επικεντρώνονται σε παιδιά κυρίως από την Αλβανία, λόγω του μαζικού κύματος μετανάστευσης στην χώρα μας την δεκαετία του 1990. Η κα Κασιμάτη το 2003 διεξήγαγε έρευνα σχετικά με τις πολιτικές μετανάστευσης και τις στρατηγικές ένταξης των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα παρουσίασε, τα αποτελέσματα του προγράμματος IAPASIS (Informal Administration Practices and Shifting Immigrant Strategies), το οποίο πραγματοποιήθηκε στις Αγγλία, Γερμανία, Ελλάδα και Ιταλία. Η συγκεκριμένη έρευνα δεν επικεντρώθηκε στον τομέα της εκπαίδευσης, αλλά στην ανάγκη ύπαρξης κοινωνικής συνοχής με σκοπό το ευρύτερο κοινωνικό συμφέρον(Κασιμάτη,2003).

Προηγουμένως αναφερθήκαμε και στην έκθεση των Σκια, Κυβελέα και Πετρόπουλου (2003), που έλαβε χώρα σ' εκπαιδευτικές δομές της Μεσσηνίας. Πέρα από τα προηγούμενα συμπεράσματα, αυτό που μας ενδιαφέρει κυρίως στην συγκεκριμένη έρευνα είναι ότι τελικώς στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρατηρείται ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στο σχολικό περιβάλλον, με σημαντική όμως απόκλιση. Επιπλέον, μέσα από την συγκεκριμένη έρευνα δόθηκε έμφαση στην ελλιπή κατάρτιση των εκπαιδευτικών στα ζητήματα διαχείρισης του πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος (Σκιά, Κυβελέα, Πετροπούλου, 2003).

Έπειτα, το 2007 οι Ζάχου και Καλεράντε (κεφ. 8, στο: Ευαγγέλου & Παλαιολόγου 2007) πραγματοποίησαν έρευνα σχετικά με τις αξίες και τα οικογενειακά πρότυπα των παιδιών Αλβανών μεταναστών, κατά την οποία αποδείχθηκε ότι οι αποδιδόμενες αξίες στην μάθηση, καθώς και η ηθελημένη μετανάστευση έχουν θετική επίδραση στις επιδόσεις των μαθητών (Ζάχου και Καλεράντε,2007).

Την ίδια χρονική περίοδο η κα Αθανασοπούλου επικεντρώθηκε στα παιδιά μεταναστών από την Αλβανία και μάλιστα από την μελέτη του δείγματός της προκύπτει ότι τα παιδιά των μεταναστών γενιάς σε γενικές γραμμές επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κάτι το οποίο αν δεν ακολουθήσουν, συνήθως οφείλεται σε κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες (Αθανασοπούλου, 2006).

Φτάνοντας όμως στο τέλος της ανάλυσης του ερευνητικού υλικού, θα επικεντρωθούμε σε ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον υλικό, καθώς εν προκειμένω εξάγονται κι ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με την διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας. Ο κ.Γογωνάς μελέτησε την γλωσσική μετατόπιση των Αλβανών μεταναστών πρώτης και παιδιών μεταναστών το έτος 2006 (Γογωνάς,2006). Στην συνέχεια, το έτος 2009 επεξεργαζόμενος την πρώτη έρευνα επικεντρώθηκε στους λόγους για τους οποίους προέκυψαν τα συμπεράσματα. Τα συμπεράσματα λοιπόν αυτά, προέκυψαν από έρευνα που έλαβε χώρα σε οχτώ γυμνάσια της Αττικής και επιβεβαίωσε την γλωσσική μετατόπιση των μαθητών, η οποία μάλιστα πολλές φορές ξεκινάει από τους ίδιους τους γονείς, σε μία προσπάθεια να αφομοιωθούν από την ελληνική κοινωνία. Το 2009 επισήμανε τον ρόλο του στιγματισμού της αλβανικής γλώσσας στην μετατόπιση αυτή , καθώς και ότι εν τέλει

δεν αναφερόμαστε σε διαδικασίες “ κοινωνικής ένταξης ” , αλλά “ αφομοίωσης ” κι “ ενσωμάτωσης (Gogonas,2009).

Εν κατακλείδι , παρατηρούμε ότι ο ερευνητικός τομέας έχει επικεντρωθεί στην μελέτη της ένταξης των παλιννοστούντων μαθητών, των Ελλήνων μαθητών σ’ άλλα κράτη και των Αλβανών μαθητών στην χώρα μας, κάτι το οποίο αποδεικνύει αυτόματα το περιορισμένο εύρος του ερευνητικού τομέα όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα.

Επίσης, τα περισσότερα στοιχεία σχετικά με τα παιδιά των μεταναστών, τα κατέχουμε από την αλλαγή του αιώνα κι έπειτα. Αυτό συμβαίνει αρχικά λόγω της διαφορετικής αναγκαιότητας που υπάρχει πλέον, της γενικότερης εξέλιξης του ερευνητικού τομέα, καθώς και των γεγονότων και συνθηκών που λαμβάνουν χώρα σχετικά με το θέμα. Από την άλλη όμως, η διαδικασία συλλογής στοιχείων παρουσιάζει δυσκολίες στο ερευνητικό προσωπικό, λόγω των απαιτούμενων ειδικών αδειών από τους φορείς εκπαίδευσης, αλλά και του τρόπου καταγραφής των στατιστικών στοιχείων του Υπουργείου Παιδείας, αφού δεν συμπεριλαμβάνουν λεπτομερή δεδομένα για τις σχολικές επιδόσεις των μαθητών παιδιών μεταναστών.

Εισαγωγή στην έρευνα πεδίου

Περνώντας πλέον στο δεύτερο μέρος της εργασίας θα αναπτύξουμε το ερευνητικό μέρος, αναφερόμενοι στην μεθοδολογία, τον τρόπο διεξαγωγής, τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε, τα αποτελέσματα και τελικώς τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως το αντικείμενο της συγκεκριμένης έρευνας επικεντρώνεται στην μελέτη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αναλύοντας εκτενώς το περιβάλλον που λαμβάνει χώρα.

Συγκεκριμένα, μέσω της έρευνας αποσκοπούμε στην καταγραφή, διερεύνηση και μετέπειτα κριτική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, προκειμένου να αναλύσουμε αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρακτική ένταξης των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Θα μελετήσουμε δηλαδή αναλυτικά την διαδικασία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, μέσω των διαπολιτισμικών σχολείων, θα αναπτύξουμε τους τρόπους διδασκαλίας και το αν τελικά αυτοί αναπτύσσουν τις δεξιότητες του συνόλου των μαθητών. Μέσω της διαδικασίας αυτής επίσης θα παρατηρήσουμε τα χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, τους στόχους και τους παράγοντες επιρροής. Θα αναλύσουμε τις δομές στις οποίες πραγματοποιείτε η διαπολιτισμική εκπαίδευση, θα ασχοληθούμε με το εκπαιδευτικό προσωπικό, καθώς και τις διδακτικές μεθόδους.

Μέσω της διερεύνησης της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και του τρόπου που πραγματοποιείται στην χώρα μας, θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε αν αποτελεί

μηχανισμό ένταξης των παιδιών των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, όπου αποτελεί και την υπόθεση εργασίας της προκείμενης ερευνητικής εργασίας.

Το πρώτο μας ερευνητικό ερώτημα αφορά στο αν η διαπολιτισμική εκπαίδευση αναπτύσσει τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών των παιδιών μεταναστών. Αρχικά λοιπόν, θα επικεντρωθούμε στις επικοινωνιακές δεξιότητες και στους τρόπους με τους οποίους προσπαθεί να τις αναπτύξει η διαπολιτισμική εκπαίδευση, μία πτυχή του συγκεκριμένου ερωτήματος είναι και οι γλωσσικές δεξιότητες, όπου βοηθούν τον μαθητή να επικοινωνήσει και να κατανοήσει. Στο ζήτημα της κοινωνικοποίησης όμως εμπλέκονται και οι γλωσσικές δεξιότητες του μαθητή, καθώς στην ουσία τον βοηθούν να επικοινωνήσει. Η διαδικασία εκμάθησης της γλώσσας κι ο σεβασμός απέναντι στην μητρική του γλώσσα έχουν σημαντικό ρόλο και στα συναισθήματα που θα βιώσει ο μαθητής, αλλά και στην ικανότητα του να επικοινωνήσει με μία ομάδα με διαφορετική γλώσσα και κουλτούρα. Στην ουσία η γλώσσα δεν αποτελεί μόνο παράγοντα της γλωσσικής επικοινωνίας, αλλά επηρεάζει και την ανάπτυξη των τεχνικών δεξιοτήτων, αφού συμμετέχει στην διαδικασία κατανόησης του υλικού. << Κατά την διαδικασία εκμάθησης μίας δεύτερης γλώσσας μία από τις σημαντικές στρατηγικές που εφαρμόζεται από τον μαθητή είναι η μεταφορά, η διαδικασία, κατά την οποία ο μαθητής χρησιμοποιεί προηγούμενη γνώση ή δεξιότητα για να αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα >> (Σταματοπούλου, 2007, σ.31) .

Θα συνεχίζουμε με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, όπου μελετώνται τα χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και ο ρόλος τους στην κοινωνική ένταξη των παιδιών των μεταναστών. Θα επικεντρωθούμε στις μεθόδους και τα μέσα που χρησιμοποιούνται στο μάθημα, καθώς και στο τι αυτά προσφέρουν.

Το τελευταίο ερώτημα, αφορά στα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος των διαπολιτισμικών σχολείων επηρεάζουν την ένταξη των μαθητών – παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, όπου μελετάται η σχέση μεταξύ των μερών. Δημιουργούνται για παράδειγμα, στο περιβάλλον των διαπολιτισμικών σχολείων ανάμεικτες παρέες ή παρατηρούνται κι εκεί φαινόμενα αποκλεισμού. Θα δούμε δηλαδή τις συμπεριφορές των μαθητών μεταξύ τους στα διαλείμματα, αλλά και κατά πόσο αυτό προάγεται μέσω των διαδικασιών στην τάξη. Για παράδειγμα, η διδασκαλία μαθημάτων μέσα στην αίθουσα με

τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργούνται ανάμεικτες ομάδες μελέτης, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία τέτοια προσπάθεια. Γενικότερα, η κοινωνικοποίηση των μαθητών δεν αφορά μόνο στις φιλίες που αναπτύσσονται, αλλά και στον ρόλο που κατέχει το σχολείο σ' αυτό. Η κοινωνικοποίηση και το κλίμα αποδοχής της διαπολιτισμικότητας και της διαφορετικότητας, αποτελούν βασικές αρχές των στόχων της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Όλα αυτά όμως εξαρτώνται από αρκετούς παράγοντες, όπως οι οικονομικές δυνατότητες, η κοινωνική θέση, καθώς και η προετοιμασία που κάνει το σχολείο με βάση αυτόν τον στόχο. Σ' αυτό θα επικεντρωθούμε κι εμείς στην παρούσα εργασία.

Κάτι ακόμα, ιδιαίτερα σημαντικό για την παρούσα μελέτη είναι το κατά πόσο τα παιδιά μεταναστών αποτελούν μέρη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Προκειμένου να δούμε αν εντάσσονται στην ελληνική κοινωνία θα πρέπει να συλλέξουμε δεδομένα ώστε να δούμε την ποσοτική σχέση μεταξύ των μαθητών παιδιών μεταναστών και των υπολοίπων.

Μελετώντας όλους τους παραπάνω παράγοντες στην ουσία καταλήγουμε και στην αποδοχή ή μη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ως μέσο ένταξης των παιδιών των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Επικεντρωνόμαστε δηλαδή σε διάφορους παράγοντες που μέσω της γενίκευσης των αποτελεσμάτων θα μας δείξουν αν τελικά μπορεί το συγκεκριμένο είδος να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά γι' αυτόν τον σκοπό. Σ' αυτό το σημείο θα χρειαστεί να επισημάνουμε ότι όλα τα παραπάνω ερωτήματα θα μελετηθούν σύμφωνα με τα παρόντα δεδομένα, τις ισχύουσες πρακτικές εκπαίδευσης και τον τρόπο που λειτουργεί η διαπολιτισμική εκπαίδευση σήμερα στην χώρα μας.

Τέλος, θα πραγματοποιηθεί η ανάλυση της μεθοδολογίας, οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε – κυρίως λόγω των έκτακτων συνθηκών που βιώνουμε με σκοπό την αντιμετώπιση της τρέχουσας πανδημίας-, η ανάλυση της έρευνας και θα αναπτυχθούν ορισμένες προτάσεις με σκοπό την βελτίωση των πρακτικών και συνεπακόλουθα την επίτευξη των στόχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Μεθοδολογία

Η έρευνα που έλαβε χώρα στα πλαίσια της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας ήταν ποιοτική με σκοπό την γενίκευση των αποτελεσμάτων. Πραγματοποιήθηκαν 7 ημι-δομημένες συνεντεύξεις, για τις οποίες δημιουργήθηκε ένας οδηγός συνέντευξης με τρεις άξονες συνέντευξης που συνδέονταν με τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι άξονες αφορούσαν την κοινωνικοποίηση – με επίκεντρο την σημασία της γλώσσας-, τα χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και το περιβάλλον των διαπολιτισμικών σχολείων .

Τα ερευνητικά ερωτήματα ήταν:

1. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αναπτύσσει τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών-παιδιών μεταναστών;
2. Τα χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης προωθούν την ένταξη των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία ;
3. Τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος των διαπολιτισμικών σχολείων επηρεάζουν την ένταξη των μαθητών – παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Αυτά τα ερευνητικά ερωτήματα δημιουργήθηκαν για να απαντήσουν στους λόγους για τους οποίους τα παιδιά μεταναστών δεν μπορούν να ενταχθούν σε μία κοινωνία.

Οι ερωτήσεις επικεντρώθηκαν σε ζητήματα που είχαν να κάνουν με το οικογενειακό περιβάλλον, το σχολικό περιβάλλον και τις σχέσεις που διαμορφώνονται σ' αυτό, την αγορά εργασίας, καθώς και τις προτεινόμενες μεθόδους και το διδακτικό υλικό. Επίσης, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ερωτήθηκαν σχετικά με τα ποσοστά των παιδιών μεταναστών που υπάρχουν στην τάξη, καθώς και πληροφορίες σχετικά με την τάξη τους και τις διαδικασίες που ακολουθούν. Οι συνεντεύξεις δεν πραγματοποιήθηκαν σε κάποιο στενό πλαίσιο ερωτήσεων, αλλά δόθηκε η δυνατότητα έκφρασης των εμπειριών των εκπαιδευτικών, καθώς θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική πηγή πληροφοριών. Η διάρκεια των συνεντεύξεων κυμάνθηκε στα 45 λεπτά μέχρι και 1 ώρα.

Η επιλογή του δείγματος αρχικά, θα πραγματοποιούταν έπειτα από την συνεργασία και την σύμφωνη γνώμη της β' πρωτοβάθμιας διεύθυνσης της Αττικής, με

σκοπό να δοθεί έγκριση και για την παρακολούθηση των μαθημάτων, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί και η μέθοδος της παρατήρησης στην συγκεκριμένη έρευνα. Λόγω όμως της πανδημίας και των περιορισμών που ισχύουν στις σχολικές δομές, κάτι τέτοιο δεν κατέστη εφικτό και οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικώς, κάτι το οποίο περιόρισε την ερμηνεία της “μη λεκτικής” επικοινωνίας, αλλά και την δυνατότητα ελέγχου της συνέντευξης. Από τους συμμετέχοντες, οι 6 ήταν γυναίκες και ο ένας άντρας, όλοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιων διαπολιτισμικών σχολείων της πρωτεύουσας.

Προσεγγίστηκαν 10 άτομα με σκοπό να συμμετέχουν στην έρευνα, ενώ τελικώς τα 7 δέχτηκαν και παραχώρησαν συνέντευξη. Το ηλικιακό εύρος των συμμετεχόντων κυμάνθηκε από 23 έως 67 έτη, ενώ η πλειοψηφία ανήκε στο φάσμα 40-49 έτη. Όσον αφορά την μόρφωση των συμμετεχόντων η πλειοψηφία ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος.

Τα συμπεράσματα της έρευνας βασίστηκαν σε βιβλιογραφικό υλικό, μελέτη νομοθετικού πλαισίου και στα αποτελέσματα συνεντεύξεων, τον τρόπο που αρχικώς είχαμε επιλέξει και έτσι προσαρμοστήκαμε στις επικρατούσες συνθήκες.

Όλες οι συνεντεύξεις ήταν ανώνυμες, με σκοπό την προστασία των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων. Βασικός μας σκοπός, η ανάλυση των πολιτικών και των μεθόδων εκπαίδευσης που χρησιμοποιούνται, των δυσκολιών που εμφανίζονται κατά την διαδικασία, καθώς και τον αν τελικά η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί επιτυχημένη πολιτική ένταξης των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Περιορισμοί

Η έρευνα περιορίστηκε όσον αφορά το εύρος των συμμετεχόντων, λόγω των μέτρων με σκοπό τον περιορισμό της εξάπλωσης του COVID'19. Γενικότερα, λόγω της κατάστασης και των έκτακτων μέτρων, υπήρξαν πολλές δυσκολίες σχετικά με την διεξαγωγή της έρευνας, καθώς δεν έλαβε χώρα καμία προσωπική συνάντηση κι αντιθέτως χρησιμοποιήθηκαν μόνο τεχνολογικά μέσα προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι συνεντεύξεις. Παρά το γεγονός ότι οι δυσκολίες ήταν αρκετές όμως, πραγματοποιήσαμε την έρευνα προσαρμοζόμενοι στις υπάρχουσες συνθήκες.

Λόγω των μέτρων για τον έλεγχο της εξάπλωσης της πανδημίας, η έρευνα περιορίστηκε σε μεγάλο βαθμό όσον αφορά τις συνεντεύξεις, τις μεθόδους και την επιλογή του δείγματος. Αρχικά, ήταν σχεδιασμένο να γίνει μία συνέντευξη και με έναν γονιό – μετανάστη, με παιδί σε διαπολιτισμικό σχολείο, καθώς και μ' ένα παιδί. Εκτός όμως αυτών, επιθυμούσαμε να συλλέξουμε στοιχεία μέσα από το σχολικό περιβάλλον κατά την διαδικασία της διδασκαλίας και των διαλειμμάτων, με σκοπό να κατανοήσουμε σε μεγαλύτερο βαθμό τα δεδομένα.

Επιπρόσθετα, οι περιορισμοί επηρέασαν και την διαδικασία της συνέντευξης όπου έγινε εξ' αποστάσεως, με μεγάλη δυσκολία ελέγχου, αλλά και μικρή δυνατότητα εντοπισμού δείγματος. Συγκεκριμένα, η επιλογή του δείγματος διαμορφώθηκε στους επτά συμμετέχοντες, καθώς δεν ήταν δυνατό να προσεγγίσουμε άλλους, λόγω των καταστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Αποτελέσματα Έρευνας

Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνικές δεξιότητες

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως η ίδρυση των διαπολιτισμικών σχολείων αποτελούν αρμοδιότητα του Υπ. Παιδείας σε συνεργασία με τον Υπ. Οικονομικών. Προκειμένου δηλαδή να ιδρυθεί οποιασδήποτε βαθμίδας μονάδα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, θα πρέπει να εκδοθεί Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) των ανωτέρω.

Μέχρι στιγμής στην χώρα μας λειτουργούν συνολικά είκοσι έξι (26) διαπολιτισμικά σχολεία με τα μισά από αυτά να ανήκουν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και τα υπόλοιπα στην Δευτεροβάθμια. Υπάρχουν λοιπόν δεκατρία (13) δημοτικά σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, όπου τα τρία (3) βρίσκονται στην πρωτεύουσα, ένα (1) στην Κρήτη (Χανιά), έξι (6) στην Θεσσαλονίκη, ένα (1) στα Ιωάννινα και δύο (2) στην Ροδόπη. Όσον αφορά τις μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, επτά (7) από αυτά είναι γυμνάσια, τέσσερα (4) λύκεια και ένα (1) γυμνάσιο, στο οποίο λειτουργούν και τάξεις λυκείου. Το τελευταίο βρίσκεται στην Κοζάνη, ενώ από τα γυμνάσια τα τρία (3) βρίσκονται στην

Αττική, δύο (2) στην Θεσσαλονίκη, ένα (1) στα Ιωάννινα και ένα (1) στην Ροδόπη. Παρατηρούμε ότι όσο “ ανεβαίνουμε ” βαθμίδες εκπαίδευσης τόσο μειώνονται οι εκπαιδευτικές μονάδες. Σχετικά με τα λύκεια, ένα (1) βρίσκεται στην Αθήνα, δύο (2) στην Θεσσαλονίκη και ένα (1) στην Ροδόπη.

Εν κατακλείδι, τα περισσότερα σχολεία υπάρχουν στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας, τα οποία όμως σε αρκετές περιπτώσεις δικαιολογούνται λόγω της συνύπαρξης ατόμων με διαφορετικούς πολιτισμούς. Το παράδειγμα των αντίστοιχων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Ροδόπης άλλωστε το επιβεβαιώνει, καθώς αφορά μία από τις περιοχές που η διαφορετικότητα των πολιτισμών είναι εμφανής, αφού οι διαφορές μεταξύ του ελληνικού πολιτισμού και του πολιτισμού των Πομάκων είναι εμφανής σε επίπεδα γλώσσας, θρησκείας, κτλ.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα επικεντρωθούμε στην μελέτη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών και το κατά πόσο επηρεάζεται από την διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Ο βασικός παράγοντας που επηρεάζει τις προκείμενες δεξιότητες είναι η γλώσσα, καθώς η χρήση της “μη λεκτικής επικοινωνίας” αναπτύσσεται μέσω των γενικότερων διαδικασιών και του κλίματος που επικρατεί. Η γλώσσα όμως στην περίπτωση των παιδιών των μεταναστών ενέχει μία μεγάλη δυσκολία, καθώς πολλές φορές τα παιδιά αυτά καλούνται να διαχειριστούν δύο γλώσσες –όχι από την αρχή της ζωής τους-, με την μία από αυτές να αποτελεί την μητρική. Πιο σπάνια, υπάρχουν και περιπτώσεις μαθητών, όπου καλούνται να διαχειριστούν δύο μητρικές γλώσσες, καθώς οι γονείς τους είναι από διαφορετικές χώρες, και μία Τρίτη, αυτή της χώρας υποδοχής.

Η χρήση της ελληνικής γλώσσας κατέχει άμεσο ρόλο στην ένταξη των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, καθώς επηρεάζει άμεσα τις επικοινωνιακές δεξιότητες και την κοινωνικοποίηση. Η γλώσσα αποτελεί όχι μόνο εργαλείο επικοινωνίας, αλλά και κατανόησης, με αποτέλεσμα να ωφελεί τα παιδιά μεταναστών να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία και πολλές φορές να κατέχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, λόγω της διγλωσσίας.

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων τάχθηκε υπέρ της ελληνικής γλώσσας ως γλώσσα διδασκαλίας, ενώ μόνο ένας εκ των συμμετεχόντων διατήρησε ουδέτερη στάση, καθώς θεώρησε ότι δεν έχει επαρκείς γνώσεις για να απαντήσει. Από την στιγμή, που η ελληνική γλώσσα αποτελεί την γλώσσα που χρησιμοποιείται στην κοινωνία είναι κατανοητή η καίρια σημασία της στην διδασκαλία.

«Η γλώσσα είναι ένα μείζον ζήτημα στην διαπολιτισμική εκπαίδευση. Τα παιδιά πολλές φορές δυσκολεύονται λόγω του ότι ακούν δύο ή και τρεις διαφορετικές γλώσσες και δεν είναι ξεκάθαρο πολλές φορές πια είναι η μητρική και πως πρέπει να διαχειριστούν την κάθε μία. Πολλές φορές τα παιδιά “πετάνε” λέξεις στην μητρική τους γλώσσα, κυρίως όταν τους καλώ να κατανοήσουν κάτι. Ξέρεις η διαδικασία της κατανόησης σχετίζεται άμεσα με την μητρική γλώσσα. Δεν ξέρω αν μπορεί να γίνει κατανοητό, αλλά σκέψου να προσπαθείς να λύσεις ένα πρόβλημα μαθηματικών σε μία ξένη γλώσσα. Προκειμένου να καταλάβεις θα μεταφράσεις αυτόματα στο μυαλό σου την εκφώνηση στην μητρική σου γλώσσα.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

«Κοίτα, είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε την σημασία της γλώσσας. Σίγουρα η εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να έχει μία κύρια γλώσσα βάσης, καθώς κάτι διαφορετικό και θα μπερδεύει τα παιδιά, αλλά και θα καθιστούσε δύσκολη την διαδικασία ένταξης. Σίγουρα, πρέπει να σεβόμαστε την μητρική γλώσσα των μαθητών – όπως θα έπρεπε να συμβαίνει και με τα δίγλωσσα παιδιά-, αλλά πρέπει να κατανοήσουμε και την σημασία χρήσης μίας κύριας γλώσσας και βασικά της γλώσσας που χρησιμοποιείται στην κοινωνία » (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

Είναι λοιπόν σαφές, από τα παραπάνω αποσπάσματα ότι η διδασκαλία πρέπει να λαμβάνει χώρα με κύριο άξονα την ελληνική γλώσσα με την απαραίτητη προσαρμογή στις μητρικές γλώσσες των μαθητών. Πως όμως μπορεί να συμβεί αυτό; Είναι δυνατόν να λάβει χώρα η διαδικασία με τέτοιο τρόπο, ώστε να ικανοποιηθούν οι συνθήκες αυτές; Ουσιαστικά, αυτό που συμβαίνει κι αυτό που προτείνουν και οι συμμετέχοντες είναι η εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα. Με βάση αυτόν τον προσανατολισμό, προσαρμόζεται η διδασκαλία στις ανάγκες των παιδιών μεταναστών.

«Ένα παιδί που είτε έχει γεννηθεί εδώ από μετανάστες γονείς, είτε έχει μεταναστεύσει εδώ σε μικρή ηλικία, δεν μπορείς ξαφνικά στα έξι του χρόνια να του ζητάς να

“ξεχάσει” την μητρική του γλώσσα. Δεν θα ωφελήσει και κάπου κιόλας. Αντίθετα, θα δυσκολέψει κι εμένα κι εκείνο. Για να σου δώσω να καταλάβεις, αν βάλεις ένα παιδί σ’ αυτή την διαδικασία, αυτόματα του μειώνεις τον βαθμό ανάπτυξης των δεξιοτήτων του. Η μητρική του γλώσσα είναι το “εργαλείο” του για να κατανοήσει, οπότε σου είναι χρήσιμο.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

«Το κομμάτι της γλώσσας για εμένα είναι το πιο δύσκολο, αλλά και το πιο ενδιαφέρον. Έχεις ένα παιδί που καλείται να διαχειριστεί ένα περιβάλλον πολύγλωσσο, το οποίο όμως συνάμα προσπαθείς να το εντάξεις σε μία κοινωνία, όπου η επικοινωνία γίνεται μέσω της ελληνικής γλώσσας. Για να είμαι απόλυτα ειλικρινής, αν δεν είχα παρακολουθήσει σχετικά σεμινάρια, θα μου ήταν πολύ δύσκολο να το χειριστώ. Ναι, είναι κατανοητό ότι η εκμάθηση πρέπει να γίνει στην ελληνική γλώσσα και είναι επίσης κατανοητό ότι η ελληνική γλώσσα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως δεύτερη γλώσσα κι όχι μητρική, αλλά πως γίνεται αυτό; Κυρίως μέσω γλωσσικών στρατηγικών, που πραγματικά θα έπρεπε να διδασκόμαστε όλοι οι εκπαιδευτικοί, άσχετα με το σχολείο που διδάσκουμε.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

Η διδασκαλία λοιπόν στα διαπολιτισμικά σχολεία γίνεται μεν στην ελληνική γλώσσα, αλλά ως δεύτερη/ ξένη γλώσσα. Στην ουσία προσεγγίζεται ένας συνδυασμός του γνωστικού μέρους με την γλωσσική διδασκαλία, κάτι το οποίο εν τέλει από τους δασκάλους θεωρείται πιο αποτελεσματικό από το να γινόταν χωριστά, κυρίως λόγω του ρόλου που παίζει η μητρική γλώσσα στην κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου. <<Η διδασκαλία της δεύτερης / ξένης γλώσσας θεωρείται περισσότερο αποτελεσματική, όταν διδάσκεται μέσα σε ένα αυθεντικό επικοινωνιακό περιβάλλον, όπου οι μαθητές εκτίθενται σε γλωσσικά ερεθίσματα που τους είναι κατανοητά και τα θεωρούν ενδιαφέροντα>> (Genesee, 1994). Σκοπός της συγκεκριμένης επιλογής, είναι να αναπτυχθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι γνωστικές και οι γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες των μαθητών, κάτι το οποίο συμβάλλει και στην ένταξη τους στην κοινωνία, ενώ παράλληλα επηρεάζει και την θέση τους στην αγορά εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Χαρακτηριστικά διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Προχωρώντας στον επόμενο άξονα, επικεντρωνόμαστε στην μελέτη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ως διαδικασία. Μέσω των απαντήσεων των συμμετεχόντων δηλαδή μαθαίνουμε περισσότερα σχετικά με τις μεθόδους και τις πρακτικές που εφαρμόζονται στις τάξεις, καθώς και σε τι ακριβώς ωφελούν.

Σύμφωνα με τον Auernheimer (1995), η διαπολιτισμική εκπαίδευση πρέπει να επικεντρώνεται στην κοινωνική μάθηση, στην πολιτική κι αντιρατσιστική αγωγή, στην πολυδιάστατη γενική μόρφωση, στον διάλογο μεταξύ των πολιτισμών και στην διαπολιτισμική – δίγλωσση εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον Essinger(1991,) στην αλληλεγγύη, τον διαπολιτισμικό σεβασμό, την ενσυναίσθηση και την αποφυγή της εθνοκεντρικής σκέψης. Πως όμως τελικά αποτυπώνεται η στοχοθεσία αυτή σε πρακτικό επίπεδο και πως εφαρμόζεται η διδασκαλία στα διαπολιτισμικά σχολεία;

Οι έξι στους εφτά συμμετέχοντες της έρευνας διδάσκουν σε τμήματα 10 έως 14 ατόμων, ενώ μόνο ενός το τμήμα αποτελείται από 15 έως 20 άτομα. Ο αριθμός των ατόμων που απαρτίζουν το τμήμα, αναφέρεται λόγω της σημασίας που κατέχει στην τελική διαχείριση. Οι διαπολιτισμικές τάξεις κατέχουν ήδη μεγάλη δυσκολία όσον αφορά την διαχείριση τους, λόγω της επιρροής που κατέχουν τα διαφορετικά εθνικά και πολιτισμικά στοιχεία στον καθένα, οπότε τίθεται ποσοτικός αριθμός για τους μαθητές, με σκοπό να είναι αποτελεσματική και αποδοτική η λειτουργία τους.

Το σύνολο των συμμετεχόντων επισημαίνει την ανάγκη διαμόρφωσης ενός ειδικά διαμορφωμένου εκπαιδευτικού υλικού, προσαρμοσμένο στις ανάγκες και στο πλαίσιο των διαπολιτισμικών σχολείων. Μάλιστα όλοι οι συμμετέχοντες της έρευνας κάνουν χρήση διδακτικών υλικών με σκοπό την προαγωγή του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα.

«Πέρα από τα βιβλία και τα μικρά sketch που κάνουμε, το βασικό μου “εργαλείο” είναι τα ομαδοσυνεργατικά project, καθώς γενικά θεωρώ ότι η συνεργασία μπορεί να ωφελήσει πολύ τα συγκεκριμένα παιδιά. Στην ουσία το κάθε παιδί έχει τα δικά του δυνατά κι αδύνατα σημεία, οπότε προσπαθώ να φτιάξω ομάδες που η συνεργασία θα

είναι ουσιαστική και θα αποδώσει κάποιο αποτέλεσμα. Βέβαια λόγω των γλωσσικών δυσκολιών, πάντα φροντίζω σε κάθε ομάδα να είναι κάποιος με ανεπτυγμένες γλωσσικές δεξιότητες.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

«Το τι εργαλεία χρησιμοποιείς και το πως κάνεις το μάθημα εξαρτάται πάντα κι από την ηλικία των παιδιών, το αντικείμενο του μαθήματος και τους στόχους. Στις μικρότερες τάξεις, χρησιμοποιώ πολύ οπτικοακουστικό υλικό –με πολυπολιτισμικό χαρακτήρα- καθώς οι γλωσσικές δεξιότητες δεν είναι ακόμα επαρκώς ανεπτυγμένες και είναι πιο εύκολη η κατανόηση μέσω αυτού του μέσου. Η δύναμη της εικόνας, που λέμε. Στις μεγαλύτερες προτιμώ την ομαδοσυνεργατική γιατί τα παιδιά βρίσκονται στην κρίσιμη φάση της προεφηβείας και επικεντρώνομαι περισσότερο στο να βελτιώσω τις συνεργατικές τους δεξιότητες και παράλληλα να λάβω υπόψη μου και το συναισθηματικό κομμάτι, το να νιώσουν δηλαδή αποδεκτοί.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

Στην παρούσα έρευνα λοιπόν όλοι οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν στην χρήση εναλλακτικών μέσων, μάλιστα ταξινομώντας τα ανά τον βαθμό χρήσης. Ξεκινώντας με την παιδική λογοτεχνία όπου χρησιμοποιείται σε ποσοστό 85,7%. Ακολουθούν το θεατρικό παιχνίδι και τα ομαδοσυνεργατικά project, οι πολυγλωσσικές δραστηριότητες και το πολυπολιτισμικό οπτικοακουστικό υλικό μαζί με τις μουσικές δραστηριότητες.

Εν τέλει, οι δάσκαλοι θεωρούν ότι μέσω των συγκεκριμένων εργαλείων και τρόπων διδασκαλίας βοηθούν τα παιδιά να αναπτύξουν τις δεξιότητες τους και να αντιμετωπίσουν παράλληλα τις δυσκολίες που παρουσιάζονται κατά την διαδικασία της διδασκαλίας. Στην ουσία μία διδακτική ώρα σ' ένα διαπολιτισμικό σχολείο δεν μοιάζει καθόλου με μία ώρα σε οποιοδήποτε γενικό. Η προσέγγιση του αντικειμένου γίνεται κυρίως από τα μέσα που αναφέρθηκαν και από μία πολυπολιτισμική σκοπιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Περιβάλλον διαπολιτισμικών σχολείων

Στην προκειμένη φάση, θα επικεντρωθούμε κυρίως στο περιβάλλον του διαπολιτισμικού σχολείου, σχετικά με τις σχέσεις των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των κηδεμόνων,

καθώς και τα συναισθήματα που βιώνει ο καθένας καθημερινά στο συγκεκριμένο περιβάλλον.

Από τους 7 εκπαιδευτικούς, οι 6 διδάσκουν σε σχολεία όπου τα παιδιά μεταναστών αποτελούν πλειοψηφία, ενώ μόνο σ' ένα σχολείο από αυτά που μελετήθηκαν υπήρχαν και αποτελούσαν πλειοψηφία οι πρόσφυγες. Τέλος, στα 5 από τα επτά σχολεία υπήρχαν Έλληνες μαθητές, ενώ στα 2 καθόλου. Στην ουσία, ο λόγος που επικεντρωθήκαμε στις συγκεκριμένες ερωτήσεις, ήταν για να αντιληφθούμε τα σχολικά περιβάλλοντα που μελετάμε, καθώς και αν έχουν ρόλο στην ένταξη των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Στο παρόν σημείο είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε το βασικό αντικείμενο της έρευνας, που αποτελεί την μελέτη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ως μέσο ένταξης των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Από την στιγμή λοιπόν που επικεντρωνόμαστε στο αντικείμενο αυτό, είναι σημαντικό να μελετήσουμε το περιβάλλον του διαπολιτισμικού σχολείου με σκοπό να εντοπίσουμε τους τρόπους που επιχειρείται αυτό, καθώς και τα κοινά του συγκεκριμένου περιβάλλοντος με την ελληνική κοινωνία. Πως λοιπόν ένα περιβάλλον – όπως τα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της έρευνας- που αποτελείται είτε μόνο από μαθητές παιδιά μεταναστών, είτε από πρόσφυγες, είτε κι από τις δύο ομάδες αυτές, μπορεί να προετοιμάσει τους μαθητές να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία, όταν δεν προάγεται η πολυπολιτισμικότητα που επικρατεί στην ελληνική κοινωνία μέσα στο διαπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον.

Από την μία μεριά οι μαθητές των διαπολιτισμικών και οι Έλληνες μαθητές – στα συγκεκριμένα σχολεία- δεν έρχονται σ' επαφή στο άμεσο σχολικό περιβάλλον, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν έρχονται σ' επαφή στην καθημερινότητα μεταξύ τους, αλλά και με τις διαφορετικές κουλτούρες μέσω της γενικότερης διαδικασίας της εκπαίδευσης.

Όλοι οι συμμετέχοντες επισήμαναν την σημασία του αλληλοσεβασμού μεταξύ των μελών που απαρτίζουν το συγκεκριμένο περιβάλλον. Οι ίδιοι μάλιστα προωθούν αυτό το κλίμα με σκοπό να υιοθετείται κι από τα παιδιά μεταξύ τους. Μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο, το σύνολο των μαθητών έρχεται σ' επαφή με διαφορετικές θρησκείες και στοιχεία πολιτισμού. Συγκεκριμένα, τρεις εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στα Χριστούγεννα και την παράδοση των ημερών.

« Κάθε Χριστούγεννα προσπαθώ να ερχόμαστε σ' επαφή με τα έθιμα όλων των χωρών καταγωγής των μαθητών μου. Οι γονείς μαγειρεύουν παραδοσιακά φαγητά των ημερών κι έπειτα ο καθένας μας μιλά για τα έθιμα που ακολουθούνται στην χώρα του.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

«Στην τάξη φέτος γιορτάσαμε τα Χριστούγεννα δύο φορές, μία στις 23/12 – πριν κλείσουν τα σχολεία- και μία την ημέρα που άνοιξαν, καθώς για την Ναίμα, που κατάγεται από την Αιθιοπία, τα Χριστούγεννα ήταν στις 7/1» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

«Προσπαθώ γενικά να φέρνω σ' επαφή τα παιδιά με όλους τους πολιτισμούς, προκειμένου να προωθείται η πολυπολιτισμικότητα που υπάρχει και στην κοινωνία. Κάθε χρόνο μαγειρεύουμε μαζί με τα παιδιά φαγητά που συνηθίζουν να τρώνε τα Χριστούγεννα στις χώρες τους, ενώ παράλληλα ακούμε παραδοσιακά τραγούδια στην γλώσσα τους.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι οι εκπαιδευτικοί επιχειρούν να εξασφαλίσουν τον σεβασμό, όχι μόνο απέναντι στο άτομο, αλλά και στα πολιτισμικά στοιχεία του και την κουλτούρα του. Επίσης, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στο περιβάλλον της τάξης, έτσι ώστε να “πνέει” το συγκεκριμένο κλίμα και τα παιδιά να μην αφομοιώνουν τα πολιτισμικά τους στοιχεία, μέσα σ' ένα εθνοκεντρικό πλαίσιο εκπαίδευσης.

«Η τάξη έχει φωτογραφίες από τις χώρες όλου του κόσμου, καθώς και διάφορα διακοσμητικά στοιχεία που πηγάζουν από τους πολιτισμούς και τις κουλτούρες, ολόκληρου του κόσμου. Έχουμε βάζα φτιαγμένα σε χώρες της Αφρικής, κομποσκοίνια και ό,τι άλλο μπορείς να φανταστείς.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

Στην ουσία, οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα κλίμα ενσυναίσθησης και σεβασμού ταυτόχρονα, μέσα από τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα. Όχι μόνο, δεν επιζητούν από τους μαθητές παιδιά μεταναστών να “ξεχάσουν” τα έθιμα τους, αλλά φέρνουν σ' επαφή μ' αυτά το σύνολο των μαθητών. Άλλωστε η κοινωνία που ζουν τα παιδιά, ήδη μπορεί να χαρακτηριστεί “πολυπολιτισμική”, οπότε αποφεύγουν τις τακτικές αφομοίωσης και επιχειρούν την πραγματική ένταξη αυτών.

Στο παρόν κεφάλαιο, μελετάμε το σχολικό περιβάλλον των διαπολιτισμικών σχολείων με σκοπό την κατανόησή του. Αφού λοιπόν, έχουμε αναλύσει το μέρος του αλληλοσεβασμού και του σεβασμού στους διάφορους και διαφορετικούς πολιτισμούς και θρησκείες, θα επικεντρωθούμε στην μελέτη των σχέσεων του περιβάλλοντος. Το περιβάλλον απαρτίζεται από τους μαθητές, τους δασκάλους και τους γονείς. Ποια είναι όμως η σχέση μεταξύ τους και ποιοι παράγοντες την επηρεάζουν;

Ξεκινώντας με τις σχέσεις μεταξύ των παιδιών, υπήρξαν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες απαντήσεις των εκπαιδευτικών, καθώς τοποθετήθηκαν διαφορετικά. Στα διαπολιτισμικά σχολεία λαμβάνουν χώρα φαινόμενα “κοινωνικού αποκλεισμού” και αν ναι, πως προσπαθούν οι εκπαιδευτικοί να τα εξαλείψουν;

«Η αλήθεια είναι ότι τα παιδιά έχουν αναπτύξει πολύ καλές σχέσεις και δεν έχουν κανένα πρόβλημα μεταξύ τους. Βέβαια, όταν μου συνέβη να αντιμετωπίσω κάτι τέτοιο στο παρελθόν, προσπάθησα απλά να εξαλείψω το φαινόμενο μέσω των δραστηριοτήτων στην τάξη. Είτε τους άλλαζα θέση κάθε μέρα, είτε προσπαθούσα να τους φέρω πιο κοντά.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

«Καθόλη την διάρκεια που διδάσκω σε διαπολιτισμικό σχολείο δεν έχω παρατηρήσει ποτέ κάποιο φαινόμενο κοινωνικού αποκλεισμού. Γενικότερα πιστεύω ότι τα παιδιά στα σχολεία αυτά, έχουν αναπτύξει σε μεγαλύτερο βαθμό την ενσυναίσθηση.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

Γενικότερα, κανένας από τους συμμετέχοντες δεν έχει παρατηρήσει κάποιο πρόβλημα σχετικά με τις σχέσεις των μαθητών, αντίθετα θεωρούν ότι αναπτύσσονται σε μεγάλο βαθμό. Λόγω του ότι τα παιδιά αυτά αποτελούν μειονότητα, είναι σε θέση να κατανοήσουν και να αποδεχτούν την διαφορετικότητα πιο εύκολα από ότι η πλειοψηφία. Σίγουρα, καθοριστικό ρόλο στο συγκεκριμένο ζήτημα έχουν οι δάσκαλοι και το κλίμα που δημιουργούν, καθώς δεν σημαίνει ότι αν δεν υπάρξει σωστή διαχείριση ότι δεν μπορούν να παρατηρηθούν και τέτοια φαινόμενα στα διαπολιτισμικά σχολεία. Συγκεκριμένα, ο ένας συμμετέχων – ο μεγαλύτερος ηλικιακά- μας ανέφερε ότι στο παρελθόν έχουν σημειωθεί τέτοια φαινόμενα στο περιβάλλον διαπολιτισμικών σχολείων, κυρίως απέναντι σε παιδιά μεταναστών, όπου η χώρα καταγωγής τους ήταν μειοψηφία.

« Για να είμαι ειλικρινής τα τελευταία χρόνια αυτό το ζήτημα έχει σχεδόν εξαλειφθεί, αλλά δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξε και ποτέ. Τα πρώτα χρόνια που δούλευα σε διαπολιτισμικό σχολείο, μετανάστευσαν πολλά παιδιά από τα Βαλκάνια προς την χώρα μας, καθώς κι άλλα από χώρες της Αφρικής. Γενικότερα, τότε είχα παρατηρήσει ότι υπήρξε ένας “άτυπος” διαχωρισμός στις παρέες των παιδιών, χωρίς βέβαια όμως να υπάρχει κάποιου άλλου είδους εχθρική συμπεριφορά. Ήταν απλά χωρισμένοι σε δύο κλίκες, για να το πω απλά. Τότε βέβαια ήταν και που κατανόησα πλήρως την σημασία του εκπαιδευτικού στα συγκεκριμένα σχολεία. Σε τάξεις δηλαδή που αυτό δεν συνέβαινε, ήταν επειδή ο ίδιος ο δάσκαλος είχε φροντίσει να διαχειριστεί έτσι το ζήτημα, ώστε να μην συμβεί.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

Πέρα όμως από τους μαθητές και τους δασκάλους, σημαντικό ρόλο κατέχουν και οι γονείς-κηδεμόνες των παιδιών, στην διαμόρφωση του περιβάλλοντος και του κλίματος. Ποια η σχέση δηλαδή των γονιών με τους δασκάλους, πως η διαχείριση της γλώσσας από τους γονείς επηρεάζει τα παιδιά και τις δεξιότητές τους, πως στην ουσία συμβάλλουν οι γονείς σ' όλη την διαδικασία ένταξης; Κατά την διάρκεια της έρευνας, δεν υπήρξε ένας συμμετέχων που να διαφωνήσει σχετικά με την διάθεση των γονιών να επικοινωνήσουν και να έρθουν σ' επαφή με το σχολικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, κάνουν χαρακτηριστική προσπάθεια έτσι ώστε να κοινωνικοποιηθούν με τους υπόλοιπους γονείς και να έχουν ενεργό ρόλο στο περιβάλλον.

«Πραγματικά, οι γονείς των παιδιών είναι απίστευτοι. Έρχονται συχνά στο σχολείο να μαθαίνουν νέα για τα παιδιά τους, μας βοηθάνε στις εκδηλώσεις και πολλές φορές λαμβάνουν και μέρος σ' αυτές. Σ' αυτές τις περιπτώσεις βλέπεις την ουσιαστική σημασία της επικοινωνίας και του φάσματός της. Αρκετοί δυσκολεύονται να μιλήσουν σωστά την ελληνική γλώσσα, αλλά πραγματικά είναι διατεθειμένοι να επικοινωνήσουν και προσπαθούν να εξελίξουν τις δεξιότητές τους.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

«Το πρώτο πράγμα που μου έκανε εντύπωση όταν ξεκίνησα να εργάζομαι σε διαπολιτισμικό σχολείο, ήταν οι γονείς. Πάντα ευγενικοί, πρόθυμοί να ακούσουν και να συνεργαστούν για το καλό των παιδιών τους. Ξέρεις πόσες φορές έρχονται γονείς και με ρωτάνε σε τι γλώσσα θα πρέπει να επικοινωνούν με το παιδί τους προκειμένου

να το διευκολύνουν; Επειδή, η συγκεκριμένη γενιά μεταναστών έχει βιώσει δύσκολες καταστάσεις, προσπαθεί πραγματικά να κάνει ό,τι καλύτερο για την επόμενη σε σημείο που το ενδιαφέρον τους είναι αξιοθαύμαστο. Στην ουσία, δεν θέλουν να βιώσουν τα παιδιά τους συμπεριφορές, με τις οποίες ήρθαν εκείνοι αντιμέτωποι. Δεν σου λέω ότι δεν υπήρξαν κι εξαιρέσεις, αλλά είναι πραγματικά ελάχιστες.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

«Κοίτα το μεγαλύτερο ζήτημα με τους γονείς είναι το κομμάτι της επικοινωνίας, λόγω των γλωσσικών δεξιοτήτων. Πολλοί γονείς κιόλας μιλάνε μόνο ελληνικά μέσα στο σπίτι και προσπαθούν να εξαλείψουν την μητρική τους γλώσσα, κάτι το οποίο είναι σαφώς λάθος. Παρόλα αυτά, οι περισσότεροι επικοινωνούν μαζί μας και συνεργάζονται επί αυτών των ζητημάτων έτσι ώστε να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των παιδιών τους. Σε ορισμένα διαπολιτισμικά κιόλας λειτουργούν και τμήματα εκμάθησης της ελληνικής για τους γονείς, με σκοπό να γίνεται σωστή χρήση της γλώσσας, αλλά όχι να αντικαθιστά την μητρική.» (δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου)

Εν κατακλείδι, στο προκείμενο κεφάλαιο αναλύσαμε το σχολικό περιβάλλον των διαπολιτισμικών σχολείων και μέσω των απαντήσεων των συμμετεχόντων προσπαθήσαμε να διαμορφώσουμε μία εικόνα σχετικά με τις σχέσεις και τις συνθήκες που επικρατούν σ' αυτό. Πραγματοποιείται λοιπόν, μεγάλη προσπάθεια από το εκπαιδευτικό προσωπικό ώστε να μην υπάρχουν φαινόμενα “κοινωνικού αποκλεισμού”, αλλά αμοιβαίου σεβασμού και ωραίου κλίματος. Οι διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμοί αποτελούν ουσιαστικά μέσο, το οποίο χρησιμοποιείται από τους δασκάλους με σκοπό την ανάπτυξη σεβασμού απέναντι στην διαφορετικότητα. Από την στιγμή που στην ελληνική κοινωνία υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί πολιτισμοί, οι μαθητές παιδιά μεταναστών καλούνται να ενταχθούν αρχικά σ' ένα παρόμοιο πλαίσιο στο σχολικό περιβάλλον προκειμένου να προετοιμαστούν. Σημαντικό ρόλο σ' όλη αυτήν την προσπάθεια κατέχουν και οι γονείς, όπου με την σειρά τους προσπαθούν να ωφελήσουν τα παιδιά και να κάνουν την διαδικασία ένταξης πιο εύκολη, μέσω των συμβουλών των εκπαιδευτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Ανάλυση

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα, υπάρχει σύνδεση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με την κοινωνική ένταξη και μάλιστα αποτελεί ένα παράγοντα ιδιαίτερα σημαντικό, για τα παιδιά μεταναστών.

Η σύνδεση αυτή έγινε αντιληπτή και στους τρεις τομείς που μελετήσαμε: τις κοινωνικές δεξιότητες, τα χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και το περιβάλλον του διαπολιτισμικού σχολείου. Οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και το σύνολο των μαθητών ενός διαπολιτισμικού σχολείου επηρεάζουν τους παραπάνω τομείς, καθώς αποτελούν τα μέλη ενός διαπολιτισμικού σχολείου.

Ένα παιδί που δεν έχει αναπτύξει επαρκώς τις δεξιότητές του, έτσι ώστε να ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία, είναι πιθανό να βιώσει φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και να περιθωριοποιηθεί. Τα είδη των δεξιοτήτων που αναπτύσσει μέσω της εκπαίδευσης αφορούν στις γνωστικές, επικοινωνιακές και τεχνικές ικανότητές του. Η γλώσσα είναι μία παράμετρος που επιδρά και στα τρία είδη. Ουσιαστικά, τον βοηθά να επικοινωνήσει, να κατανοήσει και συνεπώς να εμπλουτίσει τις γνώσεις του. Το ζήτημα της γλώσσας είναι ιδιαίτερα σύνθετο, καθώς τα παιδιά μεταναστών έρχονται σ' επαφή με μία δεύτερη γλώσσα, εκτός της μητρικής τους, σε μικρή ηλικία. Προκειμένου λοιπόν να μάθει την ελληνική γλώσσα, που θα τον βοηθήσει να ενταχθεί στην κοινωνία, θα πρέπει να προσεγγιστεί ως μία ξένη γλώσσα κι όχι ως η μητρική του.

Επιπλέον, το περιβάλλον του διαπολιτισμικού σχολείου χαρακτηρίζεται από ποικιλία πολιτισμών, γλωσσών και κουλτουρών. Οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν ένα κλίμα σεβασμού και ενσυναίσθησης, με σκοπό τα παιδιά αρχικά να υιοθετήσουν μελλοντικά τις αρχές αυτές απέναντι στην διαφορετικότητα, αλλά και να ενδυναμώσουν την αυτοπεποίθησή τους, σχετικά με τα στοιχεία του πολιτισμού τους, προκειμένου να επιτευχθεί η ένταξή τους κι όχι η αφομοίωσή τους. Πλέον άλλωστε, στην χώρα μας συνυπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί πολιτισμοί, θρησκείες, ήθη κι έθιμα.

Στην διαπολιτισμική εκπαίδευση χρησιμοποιούνται διάφορα εργαλεία με σκοπό να βελτιωθεί η διαδικασία και να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες. Ακόμα κι αυτά κατέχουν σημαντικό ρόλο στην ένταξη των παιδιών μεταναστών, καθώς αποτελούν τα μέσα ώστε να αναπτυχθούν οι δεξιότητες και τα παιδιά να μπορέσουν να νιώσουν την πρόσβαση σε ίσες ευκαιρίες. Γενικότερα βέβαια, στον τομέα της εκπαίδευσης έχουν υιοθετηθεί μέσα – όπως οι τεχνολογίες της παιδαγωγικής και της επικοινωνίας- με σκοπό να αναβαθμιστεί η διαδικασία της διδασκαλίας. Στο πλαίσιο λοιπόν της εξέλιξης της παιδαγωγικής ως επιστήμη, εφαρμόζονται κι άλλοι μέθοδοι στην διαπολιτισμική εκπαίδευση, καθώς επισημαίνονται πλέον οι ανάγκες και τα ζητήματα προς αντιμετώπιση.

Από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε, κατανοήσαμε και την σημασία του περιβάλλοντος του σχολείου στην ένταξη των μαθητών, καθώς επιδρά στην διαμόρφωση των μαθητών ως προσωπικότητες και ουσιαστικά αναδύει παράγοντες που επηρεάζουν την διαδικασία. Επιπρόσθετα, επισημαίνει την σημασία του οικογενειακού περιβάλλοντος και της αλληλεπίδρασης αυτού με το σχολικό περιβάλλον.

Αυτό που πρέπει πλέον να γίνει αντιληπτό, είναι η ανάγκη να λάβει η εκπαίδευση συνολικά, διαπολιτισμικό χαρακτήρα. Μπορεί τα διαπολιτισμικά σχολεία, να βοηθούν τα παιδιά μεταναστών να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία, αλλά παράλληλα θα πρέπει η ίδια η ελληνική κοινωνία να διαμορφώσει μία διαπολιτισμική ταυτότητα, όπου θα αποδέχεται και θα σέβεται τους διαφορετικούς πολιτισμούς, καθιστώντας έτσι πιο εύκολη την διαδικασία κοινωνικοποίησης των παιδιών μεταναστών και των προσφύγων. Το σύνολο των συμμετεχόντων άλλωστε, υποστήριξε ότι η αποτελεσματικότητα της ένταξης των παιδιών μεταναστών, θα ήταν μεγαλύτερη στην περίπτωση που και η εκπαίδευση των ημεδαπών μαθητών στα σχολεία προσανατολιζόταν στις αρχές του αμοιβαίου σεβασμού και της αποδοχής της διαφορετικότητας.

Ολοκληρώνοντας με την ανάλυση της έρευνας, πρέπει να τονίσουμε την σημασία της επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού προσωπικού, προκειμένου να είναι ικανό να καλύψει τις ανάγκες των μαθητών στα διαπολιτισμικά σχολεία. Μπορεί το συγκεκριμένο ζήτημα, να μην τέθηκε σαν ερευνητικό ερώτημα, αλλά το σύνολο των συμμετεχόντων υποστήριξε την ανάγκη να αναπτύξουν οι ίδιοι τις δεξιότητες τους, αλλά και να τους στηρίξει σ' αυτό

το Υπουργείο Παιδείας με προσβάσιμα σεμινάρια, εκπαιδευτικό υλικό και υποστηρικτικό προσωπικό, έτσι ώστε να αυξηθεί η αποδοτικότητα των στόχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Συμπεράσματα

Στην προκειμένη εργασία επικεντρωθήκαμε στον ρόλο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ως μηχανισμό ένταξης των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Το περιβάλλον της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι από μόνο του ένα πολύπλοκο ζήτημα, πόσο μάλλον όταν επικεντρωνόμαστε στο έτσι κι αλλιώς πολυπολιτισμικό περιβάλλον που επικρατεί στην χώρα.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στην χώρα μας μπορεί να αντιμετωπίζει αρκετά κενά, κυρίως λειτουργικά και νομοθετικά, αλλά τελικώς ωφελεί στην κοινωνική ένταξη των ατόμων στην κοινωνία, κάτι το οποίο επιτυγχάνεται κυρίως λόγω του εκπαιδευτικού προσωπικού και τον τρόπο που αυτοί διαχειρίζονται την διαφορετικότητα που επικρατεί.

Βάσει της διαπολιτισμικής θεωρίας η διαπολιτισμική εκπαίδευση απευθύνεται στο σύνολο των μαθητών και ορίζει ότι στις τάξεις θα πρέπει να συμμετέχουν τόσο γηγενείς όσο και αλλοδαποί μαθητές, προκειμένου να θεσπίζονται οι αρχές της συνολικά στα μελλοντικά μέλη της κοινωνίας. Τα διαπολιτισμικά σχολεία αποτελούνται κυρίως από παιδιά μεταναστών και σε πολύ μικρότερο βαθμό από Έλληνες και πρόσφυγες μαθητές και μαθήτριες. Στα διαπολιτισμικά σχολεία όμως, η χώρα καταγωγής των μαθητών/-τριών διαφέρει σε μεγάλο βαθμό με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλές και διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμοί.

Στην ουσία η διαφορετικότητα αυτή και ο αλληλοσεβασμός που προάγουν οι δάσκαλοι των διαπολιτισμικών βοηθά τα παιδιά μεταναστών να αναπτύσσουν επικοινωνιακές και γνωστικές δεξιότητες, που οδηγούν στην ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία. Μέσω των διαπολιτισμικών σχολείων οι μειονότητες έρχονται σ' επαφή με περιβάλλοντα που επικρατεί η διαφορετικότητα, κι έτσι αποκτούν θετική στάση απέναντι σ' αυτήν και την αποδέχονται. Μ' αυτόν τον τρόπο αυξάνεται η αυτοπεποίθησή τους

σχετικά με την κουλτούρα και τα πολιτισμικά τους στοιχεία και δεν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερο πρόβλημα στην ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία.

Από την άλλη όμως, υπάρχουν και ζητήματα που αφορούν στην λειτουργία των διαπολιτισμικών σχολείων, κυρίως ως προς το διδακτικό υλικό, τις υποδομές και το προσωπικό. Σ' ένα περιβάλλον που συνεχώς μεταλλάσσεται οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι ικανοί να προσαρμόζονται και να διαχειρίζονται τις καταστάσεις προς όφελος των δεξιοτήτων των μαθητών. Είναι λοιπόν απαραίτητο να εκπαιδεύονται συχνά και όσον αφορά τις πρακτικές του συγκεκριμένου είδους εκπαίδευσης, αλλά και να εμπλουτίζουν τις γνωστικές τους δεξιότητες όσον αφορά τους πολιτισμούς και τις κουλτούρες όπου έρχονται σ' επαφή καθημερινά.

Επιπρόσθετα, κρίνεται αναγκαία η άμεση συμμετοχή του Υπουργείου Παιδείας, όχι μόνο για την διοργάνωση και πραγματοποίηση των ανωτέρω προγραμμάτων, αλλά και για την έκδοση ειδικών εγχειριδίων, επικοινωνούντα άμεσα στα διαπολιτισμικά σχολεία.

Ακόμη, το ζήτημα του εκπαιδευτικού προσωπικού δεν αφορά μόνο τους δασκάλους, αλλά και την άμεση ανάγκη ύπαρξης ψυχολόγου στα συγκεκριμένα σχολεία. Τα παιδιά μεταναστών είναι είτε παιδιά που έχουν γεννηθεί στην χώρα μας από γονείς μετανάστες, είτε παιδιά που έχουν έρθει στην χώρα μας σε μικρή ηλικία. Σε οποιαδήποτε περίπτωση οι συνθήκες διαβίωσης, η διαχείριση των διαφορετικών περιβαλλόντων, καθώς ακόμα και το γεγονός ότι μεγαλώνουν παρακολουθούμενοι δύο κουλτούρες ταυτόχρονα, είναι αρκετά για να χρειαστούν βοήθεια διαχείρισης από κάποιον ειδικό. Ο ψυχολόγος στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι απαραίτητος μόνο για τους μαθητές, αλλά και για τους εκπαιδευτικούς, καθώς μπορεί να τους βοηθήσει να ερμηνεύσουν ορισμένες συμπεριφορές και να διαχειριστούν καλύτερα το ζήτημα της διαφορετικότητας, έτσι ώστε να ωφεληθεί το σύνολο.

Τα τελευταία χρόνια επικρατεί μία κριτική απέναντι στην διαπολιτισμική εκπαίδευση που λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα, καθώς θεωρείται ότι δεν ωφελεί, κυρίως λόγω του περιβάλλοντος που διαμορφώνεται στα σχολεία αυτά και της διαφοράς τους από το περιβάλλον της κοινωνίας.

Στον αντίποδα όμως, η συγκεκριμένη έρευνα απέδειξε ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει ουσιαστικό ρόλο στην κοινωνική ένταξη των παιδιών μεταναστών στα σχολεία, απλά είναι οι νομοθετικές και οι κρατικές ρυθμίσεις αυτές που μπορούν να αποβούν κομβικές, προκειμένου να επιτευχθούν η λειτουργικότητά τους και οι στόχοι τους. Μέχρι στιγμής οι εκπαιδευτικοί των διαπολιτισμικών σχολείων, οι δεξιότητές τους και η δική τους στοχοθεσία είναι που έχει ωφελήσει την διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα και την κοινωνική ένταξη των μειονοτήτων γενικότερα.

Το κράτος από την μεριά του πρέπει να προβεί σ' αλλαγές προκειμένου να συμβάλλει στην ένταξη αυτή. Στην ουσία τα περιθώρια εκπαίδευσης στον τομέα της παιδείας είναι ευρεία γενικότερα, αλλά και ειδικότερα όσον αφορά την διαπολιτισμική εκπαίδευση. Την κοινωνική ένταξη των παιδιών μεταναστών, αλλά και των υπόλοιπων ομάδων μειονοτήτων που υπάρχουν στο σχολικό περιβάλλον, μπορεί να την επιχειρεί το κράτος με διάφορες πολιτικές και πρακτικές.

Είναι βασικό οι αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης να εφαρμόζονται στο σύνολο των σχολικών μονάδων έτσι ώστε όλοι οι μαθητές, να ωθούν τις ομάδες αυτές να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία. Ουσιαστικά, μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης δεν επιτυγχάνεται μόνο αυτό, αλλά και δημιουργείται μία νέα κοινωνία που αποδέχεται τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και επικρατεί ο αλληλοσεβασμός.

Εν κατακλείδι, αναφέρουμε ρητά την άποψη όλων των συμμετεχόντων στην έρευνα, ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί πολιτική ένταξης των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, σαφώς με εμφανή περιθώρια βελτίωσης, τα οποία πρέπει να ληφθούν μέσω αποφάσεων του κράτους. Σίγουρα αποτελεί δύσκολο και χρονοβόρο έργο, αλλά η εφαρμογή του θα φέρει μεγάλες αλλαγές και η εκπαίδευση θα βρίσκεται πιο κοντά στην υλοποίηση ενός ακόμη στόχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Προτάσεις βελτίωσης

Στο τελευταίο κεφάλαιο, αφού έχουμε πραγματοποιήσει την έρευνα κι έχουμε εξάγει τα συμπεράσματά μας θα παραθέσουμε ορισμένες προτάσεις βελτίωσης σχετικά με την

διαπολιτισμική εκπαίδευση, οι οποίες προέκυψαν από τις συνεντεύξεις κι από την μελέτη της βιβλιογραφίας.

Σκοπό της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αποτελεί η ποιοτική και στοχευμένη εκπαίδευση, η οποία είναι εφικτή αφού ο χρόνος είναι περισσότερος και το άγχος για την ύλη λιγότερο, καθώς δεν αποτελεί κύριο στοιχείο βάσης στα συγκεκριμένα σχολεία. Δίνεται έμφαση στις ευκαιρίες, τον χρόνο, τον σεβασμό και την σωστότερη μεθοδολογική προσέγγιση που προωθείται μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, έναντι αυτής που πραγματοποιείται στα υπόλοιπα σχολεία. Τέλος, ακόμα και το γεγονός ότι στο συγκεκριμένο περιβάλλον οι μαθητές μειονότητες νιώθουν πιο άνετα, κάτι το οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη των κοινωνικών τους δεξιοτήτων, διακρίνει την διαπολιτισμική εκπαίδευση από τα υπόλοιπα είδη. Πως μπορούμε όμως να βελτιώσουμε τις διαδικασίες της ώστε να καθίσταται πιο εύκολο η λειτουργία της και να επιτυγχάνονται οι στόχοι της;

Επισημαίνεται η σημασία των περισσότερων ωρών διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας, των ειδικών βιβλίων και εγχειριδίων και η σημασία των μικρών τμημάτων. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως τα διαπολιτισμικά σχολεία λειτουργούν με ολιγομελή τμήματα -συγκριτικά με των γενικών σχολείων-κάτι το οποίο ωφελεί στην διαφοροποίηση της διδασκαλίας, αφού την καθιστά πιο εύκολη.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί επισήμαναν την ανάγκη της υποστήριξης των σχολείων από ψυχολόγους, οι οποίοι δεν υπάρχουν, καθώς και την υποστήριξη της λειτουργίας μέσω εγχειριδίων, που είτε υπάρχουν και δεν αποστέλλονται άμεσα, είτε και νέων. Είναι πλέον στιγμή να γίνει αντιληπτή η σημασία των ψυχολόγων σ' ολόκληρο τον τομέα της εκπαίδευσης. Στην προκειμένη περίπτωση, ο ρόλος τους κρίνεται απαραίτητος, καθώς πολλές φορές τα συγκεκριμένα παιδιά έχουν δυσκολία στην έκφραση των συναισθημάτων τους, καθώς η διαδικασία αυτή είναι πιο πολύπλοκη για εκείνα που πρέπει να τα εκφράσουν σε μία άλλη γλώσσα από την μητρική τους.

Τέλος, το πιο σημαντικό κομμάτι στο οποίο βασίζεται η βελτίωση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Όλοι οι συμμετέχοντες ήταν σύμφωνοι με την ανάγκη συχνής επιμόρφωσης του σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση, προκειμένου να ανταποκριθούν συνθήκες. Μάλιστα θεωρούν ότι η εκπαίδευση αυτή πρέπει να λαμβάνει χώρα ανά τακτά χρονικά διαστήματα, καθώς

το περιβάλλον αλλάζει συνεχώς. Το ζήτημα εδώ εντοπίζεται στην έλλειψη γνωστικών δεξιοτήτων, όπου τους περιορίζουν να ανταπεξέλθουν και να ανταποκριθούν.

Ο λόγος που οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι δεξιότητες τους, καθώς και οι επιπλέον επιμόρφωση τους κατέχουν μεγάλο ρόλο στην λειτουργία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, εμπίπτουν στον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα των διαπολιτισμικών σχολείων, καθώς οι ίδιοι πρέπει να είναι ικανοί να διαχειριστούν το συγκεκριμένο περιβάλλον και να ανταποκριθούν στις κοινωνικές και γνωστικές ανάγκες των μαθητών. Πρέπει δηλαδή όχι μόνο να σέβονται και να έρχονται σ' επαφή με το σύνολο των πολιτισμών, αλλά και να διδάξουν το σύνολο των μαθητών με τέτοιο τρόπο ώστε να αναπτύξουν τις γνωστικές τους δεξιότητες.

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης τους, επιζητούν σεμινάρια και διδακτικό υλικό υποστήριξης από το Υπουργείο Παιδείας, λόγω αρμοδιότητας. Δίνεται έμφαση στην ανάγκη διεξαγωγής ερευνών με θεματική την διαπολιτισμική εκπαίδευση της χώρας, καθώς και την ανάγκη υιοθέτησης αυτής στο σύνολο των βαθμίδων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας. Πλέον το πλαίσιο τείνει να αλλάζει και να επιζητά την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σ' όλη την κοινωνία με σκοπό να εξαλειφθούν φαινόμενα ρατσισμού, εκφοβισμού και κοινωνικού αποκλεισμού.

Πηγές – Βιβλιογραφία

Πηγές

Α΄ Νόμοι

N 1404/24-11-1983

N 1894/27-8-1990

N 2412/17-6-1996

N 2413/17-6-1996

N 2910/2-5-2001

N 3886/23-8-2005

N 3536/23-2-2007

N 3731/23-12-2008

N 3838/34-3-2010

N 3966/24-5-2011

N 4251/1-4-2014

N 4415/6-9-2016

Β΄ Προεδρικά διατάγματα

ΠΔ 234/2007

ΠΔ 123/2016

ΠΔ 81/2019

ΠΔ 4/2020

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αθανασοπούλου Αγγελική. 2006. *«Αλβανοί και «Αρβανίτες»: Πολιτισμική συνάφεια και μεταναστευτική εργασία στη Βόρεια Πελοπόννησο»*. Στο Παπαταξιάρχης Ευθύμιος (επιμ.) Περιπέτειες της ετερότητας Η παραγωγή της πολιτισμικής διαφοράς στη σημερινή Ελλάδα. Αθήνα: Αλεξάνδρεια

Ασημακοπούλου, Ε. (2019) . *Ο ρόλος της διαπολιτισμικής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών στην δημιουργία ενός θετικού ψυχολογικού κλίματος σε μεικτές πολιτισμικές τάξεις* (διπλωματική εργασία). ΕΚΠΑ, Αθήνα

Γογωνάς Ν (2006) *Διγλωσσία και Γλωσσική Μετακίνηση: Μαθητές από την Αλβανία στο ελληνικό σχολείο*. 9ο Διεθνές Συνέδριο «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: η ελληνική ως ξένη γλώσσα» ΚΕΔΕΚ, Πανεπιστήμιο Πατρών, 15-17 Ιουλίου 2006, Τόμος ΙΙΙ σελ. 201-210

Γεωργογιάννης, Π., Γιάννακα, Χ. (2004) *Συνθήκες και διαφοροποιήσεις των επιδόσεων Ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών στην κυρίαρχη συμπεριφορά της αποκωδικοποίησης, όταν παρακολουθούνται από αλλοεθνείς και ομοεθνείς συμμαθητές τους, στο:*

Γεωργογιάννης, Π. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα, Πρακτικά 7ου Διεθνούς Συνεδρίου, Πάτρα, 18-20 Ιουνίου 2004. Ανακτήθηκε από : http://www.alfavita.gr/artra/art20_3_10_929.php

Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση* , Αθήνα: Άτραπος

Ευαγγέλου , Ο., Κυρίδης , Α., Παλαιολόγου , Ν. (2010) . *Ένταξη δεύτερης γενιάς μεταναστών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας (έκθεση)*. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Ζάχου Χρ. & Καλεράντε, Ε. (2007). *«Εκπαιδευτική επιτυχία και αξιακά οικογενειακά πρότυπα της δεύτερης γενιάς Αλβανών μεταναστών»* στο: Ευάγγελου Οδ., 74

Παλαιολόγου Ν., Οι σχολικές επιδόσεις των αλλοφώνων μαθητών: Αποτελέσματα Εμπειρικών Ερευνών, (σσ. 335 – 366), Αθήνα: Ατραπός.

Κασιμάτη, Κ. (1984) *Μετανάστευση-Παλιννόστηση. Η προβληματική της δεύτερης γενιάς*. Αθήνα: εκδ. ΕΚΚΕ.

Κασσιμάτη Κ. (επιμ.), 2003, *Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικές Ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών*, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

Μαλιγκούδη, Χ. (2008), *Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων & αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο) . Μεθοδολογικός Οδηγός για τη χρήση σχολικών βιβλίων του Γυμνασίου. Η διαπολιτισμική διάσταση στη διδασκαλία..*

Θεσσαλονίκη : ΥΠΕΠΘ

Μπαμπινιώτης, Γ. (2005) *Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα : εκδ. Κέντρο γλωσσολογίας

Παπαδοπούλου, Δ. (2012) *Κοινωνιολογία του αποκλεισμού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης : Η διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού και η αδυναμία συμμετοχής στα κοινωνικά δικαιώματα υπό συνθήκες κρίσης*. Αθήνα : εκδ. ΤΟΠΟΣ

Παύλος, Χ. (2012). *Ο διαπολιτισμικός λόγος σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, Μ. Βρετανία, Δανία. Συγκριτική προσέγγιση*. (διπλωματική εργασία).

Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.

Ομάδα εργασίας Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, (2018). Εθνική στρατηγική για την ένταξη. Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Ανακτήθηκε από:

<http://www.opengov.gr/immigration/wp-content/uploads/downloads/2019/01/ethniki-stratigiki.pdf>

Σταματοπούλου, Θ. (2007). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνική ένταξη των παιδιών των μεταναστών. Διφαπολιτισμικό σχολείο και τοπική αυτοδιοίκηση. Μελέτη περίπτωσης : ο δήμος Αθηναίων*. (διπλωματική εργασία). Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα.

Σκιά, Χ., Κυβελέα, Ν., Πετρόπουλος, Π. (2003) *Διερεύνηση των αντιλήψεων των αλλοδαπών μαθητών της Δ/θμιας Εκπ/σης του Νομού Μεσσηνίας, σχετικά με τη σχολική τους ένταξη*. Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο Κοινωνιολογίας (Αθήνα 7-10 Μαΐου 2003) του Διεθνούς Συλλόγου Γαλλόφωνων.

Χαλιάπα, Α. (2009). *Η ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα. Η προβληματική της δεύτερης γενιάς*. (διδακτορική διατριβή). Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Auernheimer, G. (1995), *Einführung in die interkulturelle Erziehung*, Darmstadt

Gogonas, N. (2009) *Language Shift in Second-Generation Albanian Immigrants in Greece*. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*

Essinger, H. (1991), *Interkulturelle Erziehung in multiethnischen Gesellschaften*. In: Marburger, Helga (Hrsg.): *Schule in der multikulturellen Gesellschaft. Ziele, Aufgaben und Wege interkultureller Erziehung*, Frankfurt

Papadopoulou, D. (2004), *LES GRECS A PARIS A LA FIN DU XIXE SIECLE : la construction d'une communauté migrante*. France. Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales. Departement Histoire. Section de l'Europe.

Vermeulen, H. (2001). *Culture and Inequality; Immigrant Cultures and Social Mobility in long-term Perspective*. Amsterdam. Institute for Migration and Ethnic Studies. IMES.

Παράρτημα I

Οδηγός συνέντευξης

Ερευνητικά ερωτήματα

- Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αναπτύσσει τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών – παιδιών μεταναστών;
- Τα χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης προωθούν την ένταξη των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία ;
- Τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος των διαπολιτισμικών σχολείων επηρεάζουν την ένταξη των μαθητών – παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Αντιστοιχίσεις με οδηγό συνέντευξης

A) Πως αναπτύσσονται οι κοινωνικές δεξιότητες στο διαπολιτισμικό σχολείο και ποιοι παράγοντες επιδρούν σ' αυτές;

1. Υπάρχουν παρέες ημεδαπών μαθητών και μαθητών παιδιών μεταναστών;
2. Τα παιδιά στα διαλείμματα παίζουν όλα μαζί;
3. Έχετε παρατηρήσει φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού στο περιβάλλον του
4. διαπολιτισμικού σχολείου; Αν ναι, πως τα αντιμετωπίσατε;
5. Η γλώσσα πιστεύετε ότι αποτελεί παράγοντα επιρροής στο συγκεκριμένο ζήτημα;
6. Πως χειρίζεστε το ζήτημα της γλώσσας ώστε τα παιδιά μεταναστών να μπορούν να επικοινωνήσουν πιο εύκολα;

B) Ποια τα χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και πως επηρεάζουν την ένταξη των παιδιών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία

1. Πόσα άτομα είναι στο τμήμα σας;
2. Για ποιο λόγο πιστεύεται ότι έχει οριστεί αυτός ο αριθμός;
3. Ποιες μεθόδους διδασκαλίας χρησιμοποιείται;
4. Χρησιμοποιείται την τεχνολογία στην διαδικασία της διδασκαλίας κι αν ναι, ποια;
5. Για ποιον λόγο χρησιμοποιείτε αυτές τις μεθόδους;
6. Πως πιστεύετε ότι βοηθούν τα παιδιά να ενταχθούν;

Γ) Ποια είναι τα στοιχεία του περιβάλλοντος ενός διαπολιτισμικού σχολείου και τι ρόλο έχουν στην διαδικασία ένταξης των μαθητών στην ελληνική κοινωνία;

1. Υπάρχουν μαθητές Έλληνες στο σχολείο σας;
2. Υπάρχουν μαθητές πρόσφυγες και παιδιά μεταναστών στο σχολείο σας;
3. Από τις τρεις ομάδες ποια αποτελεί πλειοψηφία στο περιβάλλον των διαπολιτισμικών σχολείων;
4. Ποιες είναι οι βασικές αρχές που προωθείτε μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;
5. Υπάρχουν στοιχεία στο περιβάλλον της τάξης με σκοπό την ενδυνάμωση του αλληλοσεβασμού προς τις διαφορετικές θρησκείες και κουλτούρες;
6. Επικοινωνείτε συχνά με τους γονείς των παιδιών μεταναστών. Αντιμετωπίζετε δυσκολίες σχετικά με την επικοινωνία σας;

Παράρτημα II

Απομαγνητοφωνήσεις

Συνέντευξη 1: δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου, 34

« Στα διαλείμματα κάνουν παρέα όλα τα παιδιά μεταξύ τους και ποτέ δεν έχω παρατηρήσει κάποιο παιδί να “αποκλείεται” από τ’ άλλα. Βέβαια και στην τάξη προσπαθώ να αποβάλλω οποιοδήποτε τέτοιο φαινόμενο και προσπαθώ να υπάρχει σεβασμός απ’ όλους προς όλους.»

« Ναι βεβαίως, έχω δει πολλές φορές παιδιά από διαφορετικούς πολιτισμούς να κάνουν παρέα μεταξύ τους και μπορώ να σου πω ότι η διαφορετικότητά τους δεν έχει παίξει κανένα ρόλο»

«Δυσκολία υπάρχει ως προς την γλώσσα, αλλά γενικά τα παιδιά προσπαθούν πολύ. Βέβαια όλο αυτό επηρεάζεται κι από την γλώσσα που χρησιμοποιούν και στο οικογενειακό περιβάλλον.»

«Κοίτα βασικά πρέπει και το υπουργείο να προωθήσει το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και να φροντίζει να υπάρχει συχνή επιμόρφωση του προσωπικού.»

«Η γλώσσα είναι ένα μείζον ζήτημα στην διαπολιτισμική εκπαίδευση. Τα παιδιά πολλές φορές δυσκολεύονται λόγω του ότι ακούν δύο ή και τρεις διαφορετικές γλώσσες και δεν είναι ξεκάθαρο πολλές φορές πια είναι η μητρική και πως πρέπει να διαχειριστούν την κάθε μία. Πολλές φορές τα παιδιά “πετάνε” λέξεις στην μητρική τους γλώσσα, κυρίως όταν τους καλώ να κατανοήσουν κάτι. Ξέρεις η διαδικασία της κατανόησης σχετίζεται άμεσα με την μητρική γλώσσα. Δεν ξέρω αν μπορεί να γίνει κατανοητό, αλλά σκέψου να προσπαθείς να λύσεις ένα πρόβλημα μαθηματικών σε μία ξένη γλώσσα. Προκειμένου να καταλάβεις, θα μεταφράσεις αυτόματα στο μυαλό σου την εκφώνηση στην μητρική σου γλώσσα.»

«Στο σχολείο που διδάσκω τώρα υπάρχουν περισσότεροι πρόσφυγες από παιδιά μεταναστών δεύτερης γενιάς. Βέβαια υπάρχουν κι Έλληνες μαθητές, οπότε γενικά αποτελεί περίπτωση εξαίρεσης. Κατά βάση στα διαπολιτισμικά σχολεία αποτελούν πλειοψηφία τα παιδιά των μεταναστών δεύτερης γενιάς.»

«Οι γονείς είναι ιδιαίτερα κοινωνικοί και νοιάζονται πολύ για τα παιδιά τους. Προσπαθούν πολύ να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα της γλώσσας και πολλές φορές συμμετέχουν στις δραστηριότητές μας.»

«Η τάξη έχει φωτογραφίες από τις χώρες όλου του κόσμου, καθώς και διάφορα διακοσμητικά στοιχεία που πηγάζουν από τους πολιτισμούς και τις κουλτούρες, ολόκληρου του κόσμου. Έχουμε βάζα φτιαγμένα σε χώρες της Αφρικής, κομποσκοίνια και ό,τι άλλο μπορείς να φανταστείς.»

«Χρειάζεται κάποιο ειδικό υλικό από το υπουργείο από κει και πέρα εμείς χρησιμοποιούμε κυρίως την παιδική λογοτεχνία και το θεατρικό παιχνίδι.»

Συνέντευξη 2: δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου, 42

«Η αλήθεια είναι ότι τα παιδιά έχουν αναπτύξει πολύ καλές σχέσεις και δεν έχουν κανένα πρόβλημα μεταξύ τους. Βέβαια, όταν μου συνέβη να αντιμετωπίσω κάτι τέτοιο στο παρελθόν, προσπάθησα απλά να εξαλείψω το φαινόμενο μέσω των δραστηριοτήτων στην τάξη. Είτε τους άλλαξα θέση κάθε μέρα, είτε προσπαθούσα να τους φέρω πιο κοντά.»

«Προσπαθώ γενικά να φέρνω σ' επαφή τα παιδιά με όλους τους πολιτισμούς, προκειμένου να προωθείται η πολυπολιτισμικότητα που υπάρχει και στην κοινωνία. Κάθε χρόνο μαγειρεύουμε μαζί με τα παιδιά φαγητά που συνηθίζουν να τρώνε τα Χριστούγεννα στις χώρες τους, ενώ παράλληλα ακούμε παραδοσιακά τραγούδια στην γλώσσα τους.»

«Γενικά, όλα τα παιδιά κάνουν παρέα μεταξύ τους και δεν έχει υπάρξει ποτέ κανένα θέμα.»

«Μπορώ να σου πω ότι το ζήτημα της γλώσσας δημιουργείται κυρίως λόγω της διαχείρισης που υπάρχει από την μεριά την δική μας, των δασκάλων, και του υπουργείου. Προφανώς και πρέπει να λάβουμε υπόψη τις δυσκολίες που έχουν τα συγκεκριμένα παιδιά, καθώς έρχονται αντιμέτωποι με παραπάνω γλώσσες από την μητρική τους, μάλιστα σε μικρή ηλικία. Δυστυχώς, είναι το ελληνικό σύστημα που είναι εθνοκεντρικό και δεν κατανοούμε την ανάγκη διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερη γλώσσα.»

«Η διδασκαλία σωστά γίνεται στα ελληνικά απλά δεν πρέπει να υπάρχει εθνοκεντρική προσέγγιση πρέπει να σεβόμαστε δηλαδή τις μητρικές γλώσσες των μεταναστών και αντίστοιχα να προσεγγίζεται η εκπαιδευτική διαδικασία. Γενικά οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες προσεγγίζονται έτσι στην είναι σχετικές με την κουλτούρα των μαθητών. Επίσης είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονίζεις στους μαθητές ότι η εκπαίδευση είναι δικαίωμα όλων.»

« Σ' όσα διαπολιτισμικά σχολεία έχω διδάξει οι περισσότεροι μαθητές είναι παιδιά μεταναστών δεύτερης γενιάς και υπάρχουν πολλοί λίγοι Έλληνες, έως ελάχιστοι.»

«Πραγματικά, επειδή έχω διδάξει και σε γενικά σχολεία και σε διαπολιτισμικά, δεν μπορείς να φανταστείς πόσο συνεργάσιμοι είναι οι γονείς μετανάστες. Είναι άνθρωποι που έχουν βιώσει τον αποκλεισμό και πραγματικά θα κάνουν τα πάντα για να μην έρθουν τα παιδιά τους αντιμέτωπα με παρόμοια φαινόμενα.»

«Έχουμε σίγουρα κάποιο μικρό πρόβλημα επικοινωνίας, λόγω της γλώσσας, αλλά πραγματικά η προσπάθειά τους είναι αξιοθαύμαστη. Πολλοί μάλιστα παρακολουθούν και μαθήματα ελληνικών προκειμένου να βελτιώσουν το επίπεδο τους και να βοηθήσουν τα παιδιά τους.»

«Στην ουσία όταν έχεις τόσους διαφορετικούς πολιτισμούς σε μία τάξη πρέπει να χρησιμοποιείς και ανάλογες μεθόδους. Η παιδική λογοτεχνία είναι το πιο συνηθισμένο, αλλά και τα ομαδοσυνεργατικά project και οι πολυγλωσσικές δραστηριότητες.»

«Η διαπολιτισμική εκπαίδευση δίνει ευκαιρίες, χρόνο και σωστότερη μεθοδολογική προσέγγιση στα παιδιά ,καθώς και σεβασμό στην κουλτούρα προέλευσης.»

Συνέντευξη 3: δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου, 28

«Ναι δεν έχω παρατηρήσει κανένα πρόβλημα κοινωνικοποίησης. Τα παιδιά κάνουν παρέα μεταξύ τους, παίζουν όλα μαζί και γενικά θα έλεγα πως δεν υπάρχει κάποια διαφορά σε σχέση με την κοινωνικοποίηση.»

«Γενικά μπορώ να πω όταν όλοι είναι διαφορετικοί μεταξύ τους, αυτό βοηθάει στο να κοινωνικοποιηθούν.»

«Στη διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν μπορείς να ακολουθήσεις το αναλυτικό πρόγραμμα χωρίς να λάβεις υπόψη τον πολιτισμό των μαθητών και γενικότερα την προέλευσή τους.»

«Δυσκολία υπάρχει ως προς την γλώσσα όπως υπάρχει και στην επικοινωνία με τους γονείς. Βέβαια και αυτό δικό μας πρόβλημα είναι, διότι προσεγγίσουμε λάθος το ζήτημα. Το παιδί του μετανάστη δεύτερης γενιάς, έχει έρθει σε επαφή ήδη με τη μητρική τους γλώσσα - συνήθως τουλάχιστον- και εμείς πάμε να του μάθουμε την ελληνική γλώσσα ως μητρική όχι ως δεύτερη, που θα έπρεπε.»

«Στα διαπολιτισμικά σχολεία κατά βάση υπάρχουν παιδιά μεταναστών δεύτερης γενιάς, μετά κάποιοι πρόσφυγες και πολύ λιγότεροι Έλληνες. βέβαια στην αρχή τέτοια πολιτισμικά ήταν και για παιδιά Ελλήνων μεταναστών δεύτερης γενιάς.»

«Οι γονείς πραγματικά είναι πολύ συνεργάσιμοι, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Έρχονται συχνά και ρωτάνε για την πρόοδο των παιδιών τους, ζητάνε τις συμβουλές μας για να βοηθήσουν τα παιδιά τους, συμμετέχουν σε εκδηλώσεις και πραγματικά η συμμετοχή τους είναι απίστευτη.»

«Στις τάξεις προσπαθούμε να διαμορφώνουμε έτσι το χώρο ώστε να νιώθει ο καθένας ότι ο πολιτισμός και κουλτούρα του είναι αποδεκτά. Γενικότερα ισχύει αυτό στο περιβάλλον του διαπολιτισμικού σχολείου. Υπάρχει αλληλοσεβασμός και προωθείται η ενσυναίσθηση.»

«Πέρα από τα βιβλία και τα μικρά sketch που κάνουμε, το βασικό μου “εργαλείο” είναι τα ομαδοσυνεργατικά project, καθώς γενικά θεωρώ ότι η συνεργασία μπορεί να ωφελήσει πολύ τα συγκεκριμένα παιδιά. Στην ουσία το κάθε παιδί έχει τα δικά του δυνατά κι αδύνατα σημεία, οπότε προσπαθώ να φτιάξω ομάδες που η συνεργασία θα είναι ουσιαστική και θα αποδώσει κάποιο αποτέλεσμα. Βέβαια λόγω των γλωσσικών δυσκολιών, πάντα φροντίζω σε κάθε ομάδα να είναι κάποιος με ανεπτυγμένες γλωσσικές δεξιότητες.»

«Στα διαπολιτισμικά σχολεία οι εκπαιδευτικοί έχουνε επαρκείς δεξιότητες για να ανταποκριθούν στο έργο, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν δυνατότητες εξέλιξης.»

«Δεν μπορώ να σου πω αν η διαπολιτισμική εκπαίδευση προετοιμάζει επαρκώς τους μαθητές, ώστε να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία, αλλά σίγουρα η εκπαιδευτική διαδικασία δρα προς αυτή την κατεύθυνση. Το ζήτημα είναι ότι για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο πρέπει να λάβει θέση και το κράτος και το σύνολο της κοινωνίας γενικότερα.»

Συνέντευξη 4: δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου, 55

«Πλέον δεν υπάρχει αυτό το ζήτημα. Τα παιδιά στα διαπολιτισμικά σχολεία κοινωνικοποιούνται σε πολύ μεγάλο βαθμό και βασικό ρόλο σε αυτό παίζει το περιβάλλον του σχολείου και ο αλληλοσεβασμός που υπάρχει πια.»

«Για να είμαι ειλικρινής τα τελευταία χρόνια αυτό το ζήτημα έχει σχεδόν εξαλειφθεί, αλλά δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξε και ποτέ. Τα πρώτα χρόνια που δούλευα σε διαπολιτισμικό σχολείο, μετανάστευσαν πολλά παιδιά από τα Βαλκάνια προς την χώρα μας, καθώς κι άλλα από χώρες της Αφρικής. Γενικότερα, τότε είχα παρατηρήσει ότι υπήρξε ένας “άτυπος” διαχωρισμός στις παρέες των παιδιών, χωρίς βέβαια όμως να υπάρχει κάποιου άλλου είδους εχθρική συμπεριφορά. Ήταν απλά χωρισμένοι σε δύο κλίκες, για να το πω απλά. Τότε βέβαια ήταν και που κατανόησα πλήρως την σημασία του εκπαιδευτικού στα συγκεκριμένα σχολεία. Σε τάξεις δηλαδή που αυτό δεν συνέβαινε, ήταν επειδή ο ίδιος ο δάσκαλος είχε φροντίσει να διαχειριστεί έτσι το ζήτημα, ώστε να μην συμβεί.»

«Κοίτα, είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε την σημασία της γλώσσας. Σίγουρα η εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να έχει μία κύρια γλώσσα βάσης, καθώς κάτι διαφορετικό και θα μπερδευε τα παιδιά, αλλά και θα καθιστούσε δύσκολη την διαδικασία ένταξης. Σίγουρα, πρέπει να σεβόμαστε την μητρική γλώσσα των μαθητών – όπως θα έπρεπε να συμβαίνει και με τα δίγλωσσα παιδιά-, αλλά πρέπει να κατανοήσουμε και την

σημασία χρήσης μίας κύριας γλώσσας και βασικά της γλώσσας που χρησιμοποιείται στην κοινωνία »

«Γενικότερα οι γονείς που στέλνουν τα παιδιά τους ένα διαπολιτισμικό σχολείο, είτε είναι μετανάστες, είτε πρόσφυγες, είτε Έλληνες είναι θετικοί στο να επικοινωνήσουν και με εμάς, αλλά και μεταξύ τους. Αντιμετωπίζουμε προβλήματα ορισμένες φορές, κυρίως με τη γλώσσα, αλλά η διάθεση είναι τόσο μεγάλη που πραγματικά αυτό το ζήτημα είναι σαν να μην υπάρχει.»

«Στο σχολείο που είναι τώρα υπάρχουνε μόνο παιδιά μεταναστών δεύτερης γενιάς. Κυρίως από τα Βαλκάνια και χώρες της Αφρικής. Όχι ότι αυτό αποτελεί κανόνα απλά έτσι έχει τύχει, σίγουρα λαμβάνοντας υπόψη και τα μεταναστευτικά κύματα, σ' εμένα τη δεδομένη στιγμή.»

«Γενικότερα η διαπολιτισμική εκπαίδευση σχετίζεται άμεσα με το σεβασμό, προς και από όλες τις μεριές. Προσπαθούμε γενικά να αυξήσουμε την αυτοπεποίθηση των παιδιών, να νιώθουν σίγουροι για τον εαυτό τους και να μην αφομοιώνουν τα στοιχεία του πολιτισμού τους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώνουμε το περιβάλλον της τάξης αλλά και τη θεματική των εκδηλώσεων. Για παράδειγμα γιορτάζουμε τα Χριστούγεννα με αρκετούς τρόπους ανάλογα με τις κουλτούρες που έχουμε σε μία τάξη η κρεμάμε εικόνες από διάφορες χώρες. Πιστεύω ότι πραγματικά αυτό βοηθάει πάρα πολύ, γιατί στην ουσία ο μαθητής δεν ξεχνάει τον πολιτισμό του, την κουλτούρα του η' τη γλώσσα του για να ενταχθεί σε μία κοινωνία, αλλά το κάνει παράλληλα.»

«Κυρίως λόγω της γλώσσας και της κοινωνικοποίησης είναι πιο εύκολο για τους μαθητές παιδιά μεταναστών δεύτερης γενιάς να βελτιώσουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες. Στο ίδιο πλαίσιο μπορούν να βελτιώσουν και τις τεχνικές δεξιότητες και σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ότι αν πηγαίνανε σε ένα γενικό σχολείο, που δεν προσανατολίζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση.»

«Συμβαδίζοντας με αυτά που σου είπα παραπάνω επιλέγουμε και τις ανάλογες μεθόδους. Η πιο συνηθισμένη είναι η παιδική λογοτεχνία, εγώ χρησιμοποιώ πολύ και τη μουσική και το θέατρο ,καθώς και project γιατί με ενδιαφέρει πολύ να μάθουν να συνεργάζονται.»

«Μπορώ να πω ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση βάζει το λιθαράκι της, καθώς προωθεί την ισότητα των πολιτισμών. Η εκμάθηση της γλώσσας δίνει βάσεις για την ένταξη, αλλά πρέπει να συμπληρώνεται και με αλληλεπίδραση με ντόπιους μαθητές.»

Συνέντευξη 5: δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου, 45

«Καθόλη την διάρκεια που διδάσκω σε διαπολιτισμικό σχολείο δεν έχω παρατηρήσει ποτέ κάποιο φαινόμενο κοινωνικού αποκλεισμού. Γενικότερα πιστεύω ότι τα παιδιά στα σχολεία αυτά, έχουν αναπτύξει σε μεγαλύτερο βαθμό την ενσυναίσθηση.»

«Διδάσκω 14 χρόνια σε διαπολιτισμικό σχολείο και μπορώ να σου πω με σιγουριά ότι προωθείται ο αλληλοσεβασμός, όσο το δυνατόν γίνεται.»

«Η διαπολιτισμικότητα νομίζω βοηθάει στην κοινωνικοποίηση όταν ο δάσκαλος διαχειρίζεται σωστά το περιβάλλον. Στην ουσία η διαφορετικότητα είναι υπέρ μας σε αυτή την περίπτωση.»

«Η διαφορετικότητα στα διαπολιτισμικά σχολεία μας αρέσει πολύ. Άλλωστε το παρατηρείς και στις τάξεις, στην διακόσμηση δηλαδή, και στις γιορτές που οργανώνουμε.»

«Ένα παιδί που είτε έχει γεννηθεί εδώ από μετανάστες γονείς, είτε έχει μεταναστεύσει εδώ σε μικρή ηλικία, δεν μπορείς ξαφνικά στα έξι του χρόνια να του ζητάς να “ξεχάσει” την μητρική του γλώσσα. Δεν θα ωφελήσει και κάπου κιώλας. Αντίθετα, θα δυσκολέψει κι εμένα κι εκείνο. Για να σου δώσω να καταλάβεις, αν βάλεις ένα παιδί σ’ αυτή την διαδικασία, αυτόματα του μειώνεις τον βαθμό ανάπτυξης των δεξιοτήτων του. Η μητρική του γλώσσα είναι το “εργαλείο” του για να κατανοήσει, οπότε σου είναι χρήσιμο.»

«Υπάρχουν και ορισμένοι Έλληνες μαθητές αλλά κατά βάση είναι παιδιά μεταναστών. Και μάλιστα είναι μετανάστες από πολλές και διαφορετικές χώρες ,ακόμη και ηπειρούς δηλαδή.»

«Με τους γονείς αντιμετωπίζω το πρόβλημα της γλώσσας, που βέβαια μπροστά στη διάθεση τους είναι πολύ μικρό. Οι άνθρωποι δηλαδή θέλουν να επικοινωνήσουν, βρίσκουν

χρόνο αλλά με τη γλώσσα έχουμε ζήτημα. Γιατί και εμείς από τη μεριά μας μιλάμε μόνο αγγλικά, ίσως και μία δεύτερη γλώσσα (ευρωπαϊκή). Χρησιμοποιούμε αρκετά τα αγγλικά, αλλά ακόμα κι εκεί έχουμε κάποιες δυσκολίες.»

«Είναι σημαντικό στη διαπολιτισμική εκπαίδευση να υπάρχει ειδικό υλικό, ειδικά βιβλία και σίγουρα περισσότερες ώρες αγγλικών, λόγω της γλωσσικής ιδιαιτερότητας. Ένα ακόμη ζήτημα που προκύπτει στη διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι αυτό της επιλογής του εκπαιδευτικού προσωπικού. Κατά τη γνώμη μου δηλαδή, θα έπρεπε να υπάρχει άλλη λίστα και η μετάθεση των εκπαιδευτικών να γίνεται κατά προτίμηση, καθώς είναι σημαντικό οι δάσκαλοι επιθυμούν να εργαστούν στο διαπολιτισμικό σχολείο, προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους της εκπαίδευσης.»

« Κάθε Χριστούγεννα προσπαθώ να ερχόμαστε σ' επαφή με τα έθιμα όλων των χωρών καταγωγής των μαθητών μου. Οι γονείς μαγειρεύουν παραδοσιακά φαγητά των ημερών κι έπειτα ο καθένας μας μιλά για τα έθιμα που ακολουθούνται στην χώρα του.»

«Αυτό βέβαια συμβαίνει και στο μάθημα. Διαβάζουμε δηλαδή παραμύθια από διάφορες χώρες, παίζουμε κουκλοθέατρο γνωρίζοντας νέους πολιτισμούς, κοιτάμε εικόνες από άλλες χώρες ,κτλ.»

Συνέντευξη 6: δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου, 57

«Στα διαπολιτισμικά σχολεία δημιουργούνται διάφορες παρέες και γενικότερα θεωρώ ότι αναπτύσσονται οι κοινωνικές δεξιότητες. τα παιδιά εκπαιδεύονται σε ένα περιβάλλον που η διαφορετικότητα πρωταγωνιστεί, οπότε νιώθουν πιο άνετα με τον εαυτό τους και γνωρίζουν τους άλλους ουσιαστικά.»

«Γενικότερα, η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν επικεντρώνεται σε έναν πολιτισμό, δεν υπάρχουν κυρίαρχες πολιτισμικές επιλογές.»

«Η μόνη μορφή αποκλεισμού που έχω παρατηρήσει είναι κυρίως λόγω γλώσσας και αυτό σε παιδιά που αντιμετωπίζουν πολύ μεγάλο ζήτημα με τη γλώσσα. Βέβαια και εκεί

προσπαθούμε μέσω του μαθήματος να αναπτύξουμε τις γλωσσικές δεξιότητες μεν, αλλά και να προωθήσουμε τον αλληλοσεβασμό δε.»

«Το κομμάτι της γλώσσας για εμένα είναι το πιο δύσκολο, αλλά και το πιο ενδιαφέρον. Έχεις ένα παιδί που καλείται να διαχειριστεί ένα περιβάλλον πολύγλωσσο, το οποίο όμως συνάμα προσπαθείς να το εντάξεις σε μία κοινωνία, όπου η επικοινωνία γίνεται μέσω της ελληνικής γλώσσας. Για να είμαι απόλυτα ειλικρινής, αν δεν είχα παρακολουθήσει σχετικά σεμινάρια, θα μου ήταν πολύ δύσκολο να το χειριστώ. Ναι, είναι κατανοητό ότι η εκμάθηση πρέπει να γίνει στην ελληνική γλώσσα και είναι επίσης κατανοητό ότι η ελληνική γλώσσα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως δεύτερη γλώσσα κι όχι μητρική, αλλά πως γίνεται αυτό; Κυρίως μέσω γλωσσικών στρατηγικών, που πραγματικά θα έπρεπε να διδασκόμαστε όλοι οι εκπαιδευτικοί, άσχετα με το σχολείο που διδάσκουμε.»

«Πέρα από τη γλώσσα όμως χρησιμοποιούμε και πολύ την τεχνολογία προσαρμοσμένη στις μεθόδους. Οι διαφάνειες -λόγω του οπτικού υλικού- βοηθούν τα παιδιά - να κατανοήσουν πιο εύκολα, οπότε αντιμετωπίζουν το ζήτημα της της γλώσσας. Επιπλέον, χρησιμοποιούμε την λογοτεχνία, πολυγλωσσικές δραστηριότητες, το θέατρο, κτλ.»

«Τα τμήματα στη διαπολιτισμική στάσεις είναι επίτηδες μικρά, γιατί είναι πιο εύκολο να διαχειριστείς την κατάσταση και να διαφοροποιήσεις την διδασκαλία.»

«Στο σχολείο που διδάσκω τώρα υπάρχουν περισσότερα παιδιά μεταναστών δεύτερης γενιάς. Μέχρι στιγμής δεν έχω διδάξει σε κάποιο και διαπολιτισμικό που να υπάρχουν Έλληνες μαθητές.»

«Οι γονείς είναι ιδιαίτερα κοινωνικοί, έρχονται συχνά στο περιβάλλον του σχολείου και πολλές φορές συνδράμουν στη λειτουργία του. εγώ προσωπικά δεν έχω αντιμετωπίσει κάποιο ζήτημα όσον αφορά τη γλώσσα, αλλά στο δικό μας σχολείο λειτουργούν και μαθήματα ελληνικής γλώσσας για τους γονείς, τα οποία παρακολουθεί η πλειοψηφία.»

«Για να σου δώσω να καταλάβεις τι εννοώ με τη συνδρομή των γονιών, μας βοηθάνε στη διοργάνωση των εκδηλώσεων, στην διακόσμηση των τάξεων αλλά και στο να λυθούν λειτουργικά προβλήματα. Σίγουρα, δεν υπονοώ ότι αυτό έχει να κάνει με την καταγωγή τους, αλλά θέλω να σου πω ότι οι άνθρωποι είναι μέρος του σχολείου. Μας μιλάνε για τη

χώρα τους για τον πολιτισμό τους γιορτάζουν μαζί μας είναι και αυτοί κομμάτι όπως είναι οι μαθητές και εμείς.»

«Μάλιστα έχουν διακοσμήσει τις περισσότερες τάξεις με στοιχεία από τη χώρα τους και πραγματικά είναι πάρα πολύ όμορφες. μας έχουν βοηθήσει έτσι να δημιουργήσουμε και ένα περιβάλλον πολυπολιτισμικότητας , όπου επικρατεί ο αμοιβαίος σεβασμός.»

Συνέντευξη 7: δάσκαλος διαπολιτισμικού σχολείου, 47

«Τα παιδιά στα διαπολιτισμικά κάνουν γενικά παρέα μεταξύ τους και παίζουν όλα μαζί στα διαλείμματα. Γενικά, υπάρχει και αυτή η ατμόσφαιρα στην τάξη. Σεβόμαστε όλα τα παιδιά, θέλουμε να γνωριστούμε καλύτερα και προσπαθούμε να τους βοηθήσουμε στο να είναι ο εαυτός τους, κάτι που έχει βοηθήσει στο σύνολο.»

«Στα διαπολιτισμικά γενικά υπάρχει λιγότερο άγχος για την ύλη και περισσότερος χρόνος για πιο ποιοτική και στοχευμένη εκπαίδευση, πάνω σε γνωστικά θέματα που πρέπει να διδαχθούν. Τα παιδιά δεν νιώθουν στο περιθώριο καθώς όλοι είναι διαφορετικοί και αυτό είναι δεδομένο εκ προοιμίου.»

«Και αν τυχόν, δούμε κάποιο φαινόμενο κοινωνικού αποκλεισμού προσπαθούμε μέσα από τα παιχνίδια να το εξαλείψουμε.»

«Η μεγαλύτερη δυσκολία στην πολιτισμικά σχόλια είναι η γλώσσα, όχι λόγω των παιδιών λόγω του συστήματος. Δεν σεβόμαστε τον πολιτισμό των παιδιών αυτών όταν προσπαθούμε να τους μάθουμε την Ελληνική γλώσσα ως μητρική και ως δεύτερη γλώσσα. Πρέπει να κατανοήσουμε τη σημασία της μητρικής γλώσσας καθώς βοηθά και στην κατανόηση. Προκειμένου να αναπτύξουν τις δεξιότητες των παιδιών είναι σημαντικό να προσεγγίσουμε την εκμάθηση της Ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα.»

«Οι μαθητές μου είναι παιδιά μεταναστών και όσα χρόνια διδάσκω πολύ σπάνια έχω συναντήσει μαθητές πρόσφυγες ή μαθητές Έλληνες. Ακριβώς κιόλας επειδή οι γονείς συνήθως είναι μετανάστες γνωρίζουν τις δυσκολίες που μπορεί να έρθουν αντιμέτωπα τα παιδιά τους και προσπαθούν να τον βοηθήσουν όσο γίνεται. Μάλιστα μιλάμε για

ανθρώπους που γενικά έχουν ζήσει δυσκολίες στη ζωή τους, και παρόλα αυτά προσπαθούν πάρα πολύ να εξελιχθούν και να αναπτυχθούν, προκειμένου να βοηθήσουν τα παιδιά τους. Αυτό το βλέπεις από το πώς μεταχειρίζεται τη γλώσσα τους, πόσο συχνά επικοινωνούν μαζί μας και γενικότερα από τις σχέσεις που επιδιώκουν να έχουμε μεταξύ μας.»

«Στην τάξη φέτος γιορτάσαμε τα Χριστούγεννα δύο φορές, μία στις 23/12 – πριν κλείσουν τα σχολεία- και μία την ημέρα που άνοιξαν, καθώς για την Ναίμα, που κατάγεται από την Αιθιοπία, τα Χριστούγεννα ήταν στις 7/1»

«Εγώ προσωπικά, χρησιμοποιώ ιδιαίτερα την λογοτεχνία, καθώς θεωρώ ότι βοηθάει τα παιδιά να εξοικειωθούν με την ελληνική γλώσσα. Βέβαια πολλές φορές ζητάω κι από τα παιδιά να φέρουν βιβλία στην γλώσσα τους και προσπαθούμε να βγάλουμε νόημα με τις εικόνες, με σκοπό να έρθουν σ' επαφή με κάτι διαφορετικό.»

«Πέρα από τις περισσότερες ώρες αγγλικών, το ειδικό υλικό και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, απαραίτητη είναι η ύπαρξη τιν ψυχολόγου στο σχολείο. Γενικότερα θεωρώ ότι πρέπει να υπάρχει τέτοιου είδους υποστήριξη στο σχολικό περιβάλλον, αλλά στην προκειμένη περίπτωση θα ήταν πολύ χρήσιμο και για τους δασκάλους και για τα παιδιά. Θα μας βοηθούσε και στο να χειριστούμε καλύτερα κάποια ζητήματα, αλλά και να αποκωδικοποιήσουμε ορισμένες συμπεριφορές, που λόγω δυσκολίας στην επικοινωνία, δεν μας είναι εύκολο.»

«Γενικότερα, θεωρώ ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση βοηθά την ένταξη των παιδιών μεταναστών δεύτερης γενιάς καθώς νιώθουν πιο άνετα και αναπτύσσουν εντονότερα τις κοινωνικές τους δεξιότητες συγκριτικά με το αν βρίσκονταν σε γενικά σχολεία.»